

Koroška Kronika

Leto II.

IZDAJA: BRITANSKA OBVESČEVALNA SLUŽBA

Številka 3

18. januarja 1946

Zasedanje glavne skupščine Združenih narodov

Belgijski zunanji minister Spaak predsednik skupščine Združenih narodov

Desetega januarja se je pričelo zasedanje glavne skupščine Združenih narodov v Londonu. Na banketu, ki je bil pripravljen na čast zastopnikom 51 narodov je govoril angleški kralj Jurij VI. Kralj je rekel med drugim:

„Prihodnje tedne bo v vaše roke položena oblast odločati o tem, ali bo razpršitev teme, ki nas je v minulem letu navdajala z upanjem in strahom, znanilka nove zarje ali pa bodo še enkrat oblaki zasenčili svet, ki stremi k luči.“

Govorec o programu dela skupščine je kralj rekel, da bodo preko sveta za zaupno upravo „narodi, ki ljubijo mir, mogli ustanoviti lastne vlade v vseh državah sveta.“

Ob priliki otvoritve zasedanja glavne skupščine je govoril predsednik britanske vlade Clement Attlee, ki je izjavil:

„Danes je svet zedinjen. Uredba nove organizacije Združenih narodov, je zgrajena na realnejši podlagi, kot prejšnje Društvo narodov, zato bo moglo bolje čuvati moč zakonov. Vsi smo si edini v tem, za kar danes gre. Potrebna nam je tudi podpora širokih ljudskih mas. Vsi moramo spoznati, da opravljamo delo, ki naj nam vsem nudi varstvo.“

Dalje je govornik naglasil, da je treba rešiti svet bede in stiske, in da ni dovolj, da se na svetu preprečijo nove vojne, temveč je potrebno uvesti varnost in svobodo, kjer naj pravica in morala veljata kot zakon. „Skrbeli bomo zato, da bo pravica zavladovala nad nasiljem.“

Na zasedanju skupščine so izvolili tudi novega predsednika Zveze združenih narodov. Za predsednika je bil izvoljen, belgijski zunanji minister Spaak, ki je imel pri otvoritvi sestanka 11. januarja nagovor, v katerem je rekel med drugim:

„Ideal, ki so ga pred petindvasetimi leti skušali doseči, je bil resnično plemeniti ideal. A v času, ki je ločil dve vojni ni uspelo storiti tega, kar bi ustvarilo pravi mednarodni duh. Ta duh je danes poglavitni, ako hočemo, da bo naše delo imelo uspeh.“

Spaak je pozval delegate naj dajo ob stran nacionalne nespornosti. „Jasno je, da kot delegati naših posameznih držav — je dejal — smo dolžni čuvati koristi teh držav, a tega ne bomo dosegli, razen v primeru če prezremo koristi vsega sveta.“

Predsednik je zahteval, da se svobodno voli in ko se doseže kakšna odločitev, naj vsi delegati storijo vse potrebno, da se zagotovi njeno upoštevanje. O velesilah je Spaak izjavil:

„Z izražanjem želje vse skupščine izjavljam, da je življenske važnosti, da obstoja medsebojno razumevanje med velesilami. Prav od tega je odvisen uspeh naše pobude, varstvo in trajen mir v svetu.“

Iz govora zunanjega ministra Byrnesa na glavnem zasedanju Združenih narodov

Zunanji minister Byrnes je v svojem govoru apeliral na narode naj iztrebijo strah in sumničenja iz svoje srede. Pri tem je

omenil svarilo pokojnega predsednika Roosevelta z leta 1933. Zedinjenim državam:

„Bati se moramo samo strahu.“

Vendar je nato opozoril svet, naj ne pričakuje „čaranja preko noči“, ter svetoval izogibanje pred neomajnimi optimisti pa tudi večnimi pesimisti. Priznal je, da bi bilo nemogoče, predati vsak posamezni problem organizaciji Združenih narodov v rešitev.

Byrnes je dejal, da ima organizacija Združenih narodov predvsem odgovornost, da zgradi stalni mirovni in varnostni sistem ter pospešuje gospodarsko in socialno blagostanje.

Nato je zunanji minister Byrnes posvetil „Velikim trem“: Rooseveltu, Churchillu in Stalinu nekaj besed goreče zahvale, ker so tudi v najtemnejših trenutkih vojne stalno imeli pred očmi, da ni vse opravljeno samo z vojaško vzdržljivostjo in vojaško zmago. „Njim“ tako je dejal Byrnes, „se ima svet zahvaliti, da je organizacija Združenih narodov mogla prevzeti svoje delovanje po pičlih petih mesecih od japonske kapitulacije.“

Nadalje je izjavil, da so Združeni narodi spoznali, da posamezni narodi ne morejo obstojati sami, temveč se morajo združiti, da se zajamči mir, predno ga kdorkoli ogroža.

Byrnes je zaključil z besedami: „Mi vsi smo odgovorni za bodočnost civiliziranega človeštva. Ustanov, ki smo jih sami postavili, se bomo posluževali, da si bomo medsebojno pomagali in razmajani svet ponovno zgradili.“

Namen njegovega delovanja je, pomagati vsakomur, kdor je pomoči potreben, ne glede na ime osebe in njen sloj, temveč le z vidika človečnosti, pravičnosti in dobrote. Vsled tega je tudi reševalna postaja sestavni del Rdečega križa.

Rdeči križ ni politična ne strankarska organizacija. Ljudstvo ga sestavlja in ljudstvu je na razpolago.

Vsled tega društvo naproša, da se v vsakem pogledu podpira in pospešuje njegovo delovanje.

Moskva o zborovanju Združenih narodov

Mednarodni opazovalec časopisa „Pravda“ piše v nekem komentarju o zborovanju Združenih narodov sledeče:

„Ženevska organizacija Društva narodov je postala le govorni stroj. Podvržena je bila imperijalističnim interesom. Tu in tam se sliši dvom o nedotaknjenosti ZN-listine. Jasno je, da bi takšni ljudje radi odstranili iz listine ZN. vse, kar jo razlikuje od pravilnika Društva narodov. Listina Združenih narodov nikakor še ni popolna, vendar je v sedanjih razmerah najboljša rešitev cele množine težkih problemov.“

Besede in njihova zloraba

Napredek moderne tehnike je omogočil, da je pisana ali govorjena beseda postala dostopna skoraj neomejenemu krogu bralcev oziroma poslušalcev in se vsepovsod razširja. Ta napredek pa ne vodi v isti meri tudi k razjasnitvi duhov in misli ter k sporazumevanju med ljudmi, kajti mnogokrat prezremo, da ravno s pomočjo te tehnike zaradi nejasnega izražanja ali napačne izbire besed lahko nastane mnogo več nespozorazumov in celo zla kakor v prejšnjih časih, ko tiskarne še niso imele rotacijskih strojev in še ni bilo nikakih radijskih oddajnikov.

Medtem ko sta tiskarska in radijska tehnika napravili v zadnjem času velik napredek, je človek zelo malo spremenil ali izboljšal svoje nadvse važno orodje druge vrste — namreč besede. Povejmo si namreč odkrito: besede so tudi orodje neke vrste in nič drugega. One so sredstvo, s katerim pozikujemo izraziti svoje misli in jih nikakor ne smemo zamenjati z mislimi. Na žalost pa je ravno pri moderni možnosti širjenja besed prepogosto slučaj, da javnost to „orodje“ zamenjuje. In tu ravno je krivda največkrat pri onih, ki vede ali nevede uporabljajo to svoje orodje napačno.

Naj navedemo zelo znan primer: v politiki se običajno zelo pogosto rabita besedi fašist in komunist. Z ozirom na to, kakšnega mišljenja je kdo, ni nič lažjega, kot svojega političnega nasprotnika odpraviti z očitkom, da je fašist oziroma komunist. Po vsem svetu sta ti dve besedi tako znane, da nihče več ne razmišlja, kaj pravzaprav označujeta. Večkrat celo dvomimo, če je oni, ki ju uporablja, sam na jasnem kaj pomenita.

Tudi v naši Sred. Evropi imamo tisoč prilik za nepremišljeno uporabo in zlorabo teh in drugih sicer nedolžnih besed. Vzemimo in si oglejmo nekaj primerov iz Avstrije in njenih sosedov: Najprej — najbolj znan od vseh — pridevek „Avstrijec“. Mislili bi, da pri tem ni nobenega povišja za zlorabo ali za nesporazum. Saj vsak ve, da vse prebivalce ozemlja v območju sedanjih meja avstrijske republike, neglede na narodnost, na splošno imenujemo Avstrijce. Na Koroškem, na žalost, večkrat slišimo, da se mnogo govori o Avstrijcih in Slovencih, kakor bi ti dve besedi označevali dva tuja in nasprotujoča si pojma. Bralec dobi vtis, da Slovenec ni in ne more postati Avstrijec in obratno.

Kratko razmišljanje zadostuje, da se pokaže nesmiselnost takšnega umetnega nasprotstva. Vsi vemo, da bivajo Slovenci, tako v demokratični republiki Jugoslaviji kakor tudi v Avstriji in Italiji. Slovenci so star, visoko izobražen narod s tisočletno zgodovino, ki so v nedavno končani vojni doprinesli težke žrtve in morda številčno največ med vsemi narodi pretrpeli.

So sicer Slovenci, ki s svojo sedanjo usodo ne soglašajo. Da ti stremijo po spremembi zaradi doživetnega izboljšanja te usode, je naravno. Državniki sveta so sedaj zbrani, da bi rešili mirnim potom ravno take probleme, ki so po celem svetu.

V nekem prejšnjem članku smo že povedali, da svet potrebuje miru. Dokler se ljudje podajajo v nevarnost, da prave ideje zamenjujejo z njihovim načinom izražanja, vse dotlej bo vplivalo vznemirljivo, če bomo zlorabljali besede. Ni res, da tvorita besedi Avstrijec in Slovenec nasprotje. Na žalost, pa se to lahko uresniči, če se zlorablja te besede ravno v ta namen.

Zunanjepolitična razprava v Parizu

Zunanjepolitična razprava v francoski narodni skupščini je pričela 15. januarja popoldne v prisotnosti generala de Gaullea in francoskega zunanjega ministra Bidaulta. Razpravo je otvoril generalni tajnik francoske socialistične stranke, poslanec Daniel Mayer, in je nujno zahteval angleško-francoske pogodbe.

Govornik je označil mnenje, da bi se taka pogodba izrabljala gospodarsko proti Združenim državam in politično proti Sovjetski zvezi, kot neverjetno. Ko je govornik izrazil svoje spoštovanje britanskemu imperiju, ki je stal po zlomu Francije sam napadalcu nasproti, je našel pri vseh poslancih razen pri komunističnih veliko odobravanje.

Mayer je dalje izjavil, da upa, da bodo odnosi med Francijo in Zedinjenimi državami nekega dne dobili obliko pogodbe.

Komunistični poslanec Florimond Bonte je izrecno zagovarjal strožje postopanje z zapadno Nemčijo, posebno s Porurjem.

Tito o jugoslovansko-italijanskih odnosih

Jugoslovansko poslanstvo v Washingtonu je izdalo poročilo, v katerem maršal Tito dolga Italijansko vlado, da hoče Jugoslavijo

prisiliti k upostavitvi normalnih odnosov do Italije in da očita Jugoslaviji, češ da trdovratno odklanja sodelovanje.

Dalje je Tito izjavil, da je Jugoslavija pozkušala obnoviti sodelovanje z Italijo, obenem pa je zahteval, da Italija prizna svoje imperijalistične napade proti Jugoslaviji, enako tudi vso škodo, ki ji jo je napravila italijanska vojska, in ozemeljske zahteve, ki jih ima Jugoslavija napram Italiji.

Rdeči križ

Na prošnjo deželnega društva avstrijskega Rdečega križa — odbora na Koroškem, Celovec, Lidmanský gasse 20, objavljamo naslednjo resolucijo o delovanju Rdečega križa političnim strankam Koroške:

Okrajni vodje deželne zveze Avstrijskega društva Rdečega križa na Koroškem so ob priliki svojega zasedanja, dne 9. januarja, sklenili sledeče:

Rdeči križ na Koroškem je delna organizacija Rdečega križa v Avstriji in pripada mednarodnemu Rdečemu križu po členu I. svojih pravil z dne 25. 10. 1928.

Zanimivosti preteklega tedna

Resno prizadevanje narodov, da se enkrat za vselej odpravi nesmiselno pobijanje ljudi in da se končno le najde pot za sožitje med narodi, je privedlo pretekli teden v London zastopnike 51 držav na konferenco svetovne mirovne organizacije „Združenih narodov“. Organizacija „Združenih narodov“ obstoja in deluje na sklepih konference narodov v San Francisku, ki je bila lansko leto. Na tej konferenci, so Združeni narodi objavili program svojega dela, ki obsega med drugimi naslednje točke:

Združeni narodi so odločili:

1. Obvarovati bodoča pokolenja pred vojno, ki je v naši življenjski dobi prinesla že dvakrat neizrečeno gorje vsemu človeštvu.
 2. Utrditi vero v načela človeških pravic, utrditi vero v čast in vrednoto človeške osebnosti, vero v enako pravico za moškega in žensko, za velike in male narode.
 3. Ustvariti takšne razmere, ki bodo omogočale pravičnost ter spoštovanje pogodb in drugih virov mednarodne zakonodaje.
 4. Pospesevati socialni podvig in boljše življenjske razmere ob večji svobodi. V ta namen pa
 - a) izvajati toleranco in kot dobri sosedje v miru živeti med seboj.
 - b) ohraniti z združenimi močmi mir in varnost na svetu.
 - c) ustanoviti z odgovarjajočimi načeli in vpeljavo potrebnih metod za varnost ter izključiti posluževanje nasilja z orožjem, razen če to zahtevajo splošni interesi.
 - d) pospeševati z uporabo tehničnih sredstev vsega sveta gospodarski in socialni napredek vseh narodov.
- Sklenili smo torej, združiti svoje moči, da prispemo do cilja. Vsled tega so naše vlade, zastopane po svojih zastopnikih zbranih v mestu San Francisku, soglasno sprejele to pogodbo med Združenimi narodi in tvorijo s tem svetovno ligo, ki nosi ime „Združeni narodi“.

Cilji in načela

1. Cilji „Združenih narodov“ so: Ohraniti svetovni mir in varnost na svetu in se v to svrhu posluževati učinkovitih kolektivnih ukrepov, da se prepreči in zaustavi vsako ogrožanje miru in zadoži napadalna dejanja in druge motnje miru. Dalje z mirovnimi sredstvi, v skladu s pravnimi načeli in mednarodnim pravom izključiti in zatreti mednarodne spore in preprečiti položaje, ki bi ogrožali mir.
 2. Pospeševati razvoj prijateljskih odnosov med narodi na podlagi enakopravnosti in pravice samoodločbe narodov; kakor tudi se posluževati primernih ukrepov za okrepitev svetovnega miru.
 3. Mednarodno sodelovanje za rešitev mednarodnih problemov, gospodarskega, socialnega, kulturnega in humanitarnega značaja. Dalje pospeševanje in krepitev spoštovanja človeških pravic in svobode za vse ljudi, brez razlike plemena, vere, jezika in spola.
 4. Ustanoviti središče, v katerem se bodo združila stremiljenja narodov za doseg teh skupnih ciljev.
- Sedaj, ko je vojna na vseh bojiščih končana stoji svetovna varnostna organizacija pred težko nalogo: dati svetu pravičen in trajen mir, kar pa ni mogoče storiti čez noč. Upoštevati namreč moramo, da je treba najprej prilagoditi v vojni razgibane duhove mirnemu življenju in usmeriti človeštvo v pozitivno delo, koristno posamezniku in skupnosti.
- Oči vsega sveta se danes upirajo v London, kjer so zbrani predstavniki 51. narodov z namenom, da začrtajo svetu pot, ki vodi k trajnemu in pravičnemu miru. Če smo kdajkoli rekli — tu je mejnik človeške zgodovine — lahko rečemo danes. Od sklepov konference Združenih narodov zavisí nova doba, od katere si vsi toliko obetamo.

Ali pa bomo morda razočarani? Ne! Trdno smo prepričani, da je volja in želja milijonov in milijonov ljudi, da žive v miru in slogi tako močna, da iz londonske konference drugega kot mir ne more priti.

Zavezniška komisija, ki je urejevala notranje politično stanje v Rumuniji je pretekli teden končala s svojim delom. Člani komisije so bili: angleški poslanik v Sovjetski zvezi Sir Archibald Clark Kerr, ameriški poslanik v Moskvi Harriman in namestnik sovjetskega zunanjega ministra podkomisar Višinski. Komisijo je sprejel rumunski kralj Mihael, kateremu so sporočili sklepe moskovske konference in mu dali nasvete za

ureditev romunske politike. Po enotedenskem posvetovanju so se zedinili, da bosta vstopila v vlado še dva ministra in sicer: Emil Hatzeanu, ki bo zastopal kmečko stranko in Mihael Romnicescu, ki zastopa liberalno stranko. Po navodilih ministrskega predsednika Groze in z ukazom kralja Mihaela, sta bila Hatzeanu in Romnicescu vključena v vlado. Delo komisije je bilo s tem zaključeno. Zastopstvo kmečke stranke je predložilo vladi pogoje pod katerimi je pripravljena sodelovati z vlado. Med drugimi zahteva upostavitve strankinega tiska in vrnitev vseh poslopij, ki so last stranke. Istočasno je zaprosila za strankin list tudi romunska liberalna stranka.

S tem je politična kriza v Rumuniji zaenkrat končana. V kratkem upajo tudi na volitve, pri katerih bodo nastopile tudi opozicijske stranke.

Po sklepih moskovske konference se naglo ureja tudi bolgarsko vprašanje. Bolgarski ministrski predsednik Georgijev je šel v Moskvo, kjer se je razgovarjal z voditelji Sovjetske zveze. V Sofiji pa se je pretekli teden mudil podkomisar sovjetskega zunanjega ministra Višinski, ki se je razgovarjal z bolgarskimi politiki. Pričakujejo, da bo tudi v Bolgariji skoro dosežen sporazum.

Bolgarska vlada je stavila opoziciji sledeče pogoje za sodelovanje: Opozicija mora odobriti zunanjo in notranjo politiko sedanjih vlade; predstavniki opozicije se morajo obvezati, da bodo priznali glavna načela, na katerih sloni sedanja vladna politika; sedanja poslanska skupščina bo trajala do konca zasedanja, to je do 28. marca; člani opozicije, ki bodo stopili v vlado, bodo morali končati vsako vladi nasprotujoče zadržanje.

Na to noto so odgovorili predstavniki opozicije, da obvezuje prijateljski nasvet, ki ga je na podlagi moskovske konference dala sovjetska vlada bolgarski vladi izvršitev polne demokratizacije, kar pomeni resnično spremembo vlade. Notranje politike vlade ni mogoče odobriti, ker sta jo sestavila vlada in parlament, ki nista bila izbrana s svobodnimi volitvami.

V Grčiji se pripravljajo na volitve. Ljudska stranka in Venizelosova frakcija liberalne stranke sta se odločili, da bosta pri volitvah nastopili s skupno listo. Ministrski predsednik je označil ta sporazum kot poizkus odstranitve sedanje vlade.

Pretekli teden je dobila Grčija denarno pomoč v Združenih državah, za katerega je pred kratkim zaprosila. Ameriška vlada je obenem z obvestilom o odobritvi kredita sporočila grški vladi, da mora izvršiti vse ukrepe, ki so potrebni za uspešen razvoj političnega in gospodarskega razvoja Grčije, če še nadalje računa na ameriško pomoč.

Pretekli teden so odpotovali v London zastopniki jugoslovanske vlade na skupščino Združenih narodov. V ostalem pa je vse delo jugoslovanske oblasti usmerjeno na obnovo dežele. Pretekli teden so inženirji jugoslovanske vojske popravili železniško progo med Beogradom in Sarajevom. Tudi na drugih krajih z veliko vnemo odpravljajo sledove. V ostalem v Jugoslaviji ni bilo posebnih političnih sprememb.

Albanska narodna skupščina je proglasila v Albaniji republikansko obliko vladavine. Obenem je skupščina odvzela vse pravice kralju Zogu in njegovi rodbini. Na ta sklep skupščine je kralj Zogu izjavil, da ne more sprejeti sklepa skupščine, ker ima vtis, da to ni bila svobodno izražena volja naroda. V ostalem pa, je rekel Zogu je važnejše vprašanje politične svobode in suverenitete albanskega ozemlja.

V Albanijo je prišel nov sovjetski poslanik, katerega sta v Tirani sprejela ministrski predsednik in zunanji ministri Albanije.

Razgibanost, ki je nastala v Turčiji po Sovjetski zahtevi, v kateri zahteva Sovjetska zveza zase del turškega ozemlja, se je pomirila. V zvezi z dardanelskim vprašanjem pa so uradni ameriški krogi naglasili, da se stališče Združenih držav do Dardanel ni po polnoma nič izpremenilo. Združene države so že novembra svetovale Turčiji, naj bo morska ožina vedno odprta trgovskim ladjam vseh držav in vojnim ladjam držav, ki ležijo ob Črnem morju. V ameriških krogih

so zanikali vest, po kateri naj bi imel Byrnes pri sebi v Londonu nove predloge o vprašanju Dardanel.

V Italijo je prispelo pretekle dni francosko trgovsko odposlanstvo, ki bo preučilo pogodbe, pod katerimi bi bilo možno skleniti trgovsko pogodbo med obema državama.

Politično življenje pa je v ostalem v Italiji zelo živahno. Nekaj zaradi tega, ker se bližajo volitve, pa tudi dejstvo, da bodo v Italijo sklenili prve mirovne pogodbe je močno gibalo politične dejavnosti.

obljub, nasilja in trpljenja treba omogočiti takoj, že danes popolnoma enakopravno sožitje v deželi. Doba Mayer-Kajbiča, njegovih prednikov in nasilnikov mora enkrat za vselej končati. Slovencem je treba v vsej javni upravi, kjer se končno v najvišji meri pokaže v dejanju ta enakopravnost, dati tisto zastopstvo, kakršno odgovarja številu njihovih zastopnikov v deželnem zboru, po posameznih občinah ter uradih, pri katerih je to ljudstvo še v posebni meri interesirano, pa seveda več, v skladu z ljudskimi težnjami in potrebami. Prenehati mora za vselej oblast renegatov, narodnih odpadnikov ter drugih nesocialnih elementov. Gospodarske koristi naj bo to ljudstvo deležno v enaki meri, kakor nemški deli pokrajine, ceste in prometna pota, industrijske naprave pa tudi kulturni in vzgojni zavodi naj se grade tu v enaki meri, kot drugod v deželi. Vse pa naj se postavi v resnično službo ljudstva. To so popolnoma konkretne in hvaležne naloge, pred katere so postavljeni novoizvoljeni ljudski zastopniki in katerim se nemoje odtegniti, če hočejo v smislu demokratičnih načel opravičiti zaupanje naroda. Pri tem je posebno treba poudariti dejstvo, da se mora vsak tak zastopnik držati predvsem načel — in to je bila najširša avtonomija za Slovence — katere je propagiral v volilni borbi in za katera je pridobil glasove ljudstva. Njegova osebna usmeritev mora pri tem stopiti močno v ozadje.

2. Slovensko ljudstvo na Koroškem mora pri izgradnji svoje avtonomije aktivno pomagati. Čeprav mnogih nalog zaradi nasilne ohromitve narodnega organizma po naciizmu zadnjih 20 let še ne bo moglo prvi dan v polnem obsegu prevzeti na svoja ramena, pa mora vendar vedno in ob vsaki priliki biti pripravljeno, dati za blaginjo vse narodne skupnosti na razpolago vse svoje ustvarjajoče sile. Pred težavnostjo rešitve konkretnih vprašanj vsakdanjega življenja naj stopi popolnoma v ozadje demagogija volivnih dni, stvarni razlogi in politična razsodnost naj namesto zanesenosti vodita bodoče delo. S stvarnim delom se nihče ne more kompromitirati v oči poštenih ljudi, pač pa politična nerazsodnost lahko ogromno škoduje narodu in to še prav posebno v času, ko veliki svet zre in opazuje vsak njegov gib. Po kvalifikaciji takih političnih prizadevanj se bodo vzela merila za bodoče mednarodnopravne odločitve. Zato, narod slovenski, zavedaj se, da je tudi tvoja bodočnost v tvojih rokah!

3. Treuga Dei, politično premirje z ozirom na debato o obmejnih vprašanjih, ki je bilo sklenjeno za dobo volivne borbe, je prav, če traja še kaj časa, dokler stvari ne dozore za rešitev, ki naj bi bila vsem narodom v največjo korist. Od propagande razpaljenosti strast ni pravi svetovalec pri reševanju težavnih vprašanj življenja poedincev niti narodov. Čeprav je razumljivo, da je prehod v vsakdanjost težak posebno pri narodu, kjer je bil vso vojno dobo sleherni utrip našega srca in sleherna misel posvečena pričakovanju svobode, katere glas se je tako zapeljivo širil tudi preko londonskega radija. Toda če je to težko in če vsi naši upi in pričakovanja niso izpolnjena, potem nam mirnost prevdarka lahko mnogo več koristi kakor razvnetost srca.

Mislmo, da s tem nismo nič povedali, kar bi moglo komu krajšati kake pravice. Če pa bo ob izpolnitvi gornjih pogojev olajšana obnova razdejane dežele, njenega gospodarstva, njene kulture in končno vsega našega mišljenja in čustvovanja, potem bo s tem ustvarjena le trdnjša podlaga za vsako dokončno rešitev političnega problema koroških Slovencev. Da so ti samo en del kulturne enote slovenskega naroda, je danes jasno in spada med aksijome, med osnovne predpostavke vsake bodoče ureditve slovenskega „življenjskega“ prostora, če hočemo rabinu ta pojem iz nacističnega izrazoslovja.

Slovinci in politični realizem

Volitve, ki so se vršile dne 25. novembra preteklega leta v Avstriji, je svetovno javno mnenje označilo kot take, ki odgovarjajo demokratičnim predstavam o svobodnih volitvah. Treba je priznati, da taka sodba brez dvoma velja za celoto in mi nikakor ne bi hoteli biti izjema, ki naj bi o tem imela posebno mnenje. Kljub temu pa je treba in je prav, da se povdari, da ta sodba, ki je sicer pravilna za državno povprečje, ne velja tako v popolni meri za Koroško in sicer zlasti ne za oni del dežele, v katerem prebivajo Slovenci. Zaradi prav posebnih prilik notranje in zunanje narave koroški Slovenci niso imeli prilike v polni svobodi izraziti svojega mnenja o važnih javnih vprašanjih. Poleg tehničnih ovir pri formiranju svoje politične organizacije so bili pomembnejši razlogi določenega pritiska, ki je prihajal tako od zgoraj kot še morda v večji meri od spodaj, ki so preprečili, da bi se Slovenci pojavili v politični areni tako, kot bi to odgovarjalo stopnji njihove politične zrelosti in tradiciji.

Toda če gledamo na volitve v tej luči ali še posebno tedaj, lahko postavimo nekatere zanimive ugotovitve.

1. Slovenski volilci so pripomogli k izvolitvi 6 zastopnikov v koroški deželni zbor. Narodno najzavednejši del volilcev se je poleg tega vzdržal volitev. Računa se lahko, da bi bila v slučaju popolne udeležbe izvoljena še dva nadaljna slovenska zastopnika v deželni zbor. Tako bi imeli slovenski zastopniki v deželnem zboru 8 izmed 26 mest.

Brez ozira na to, da spadajo res zadeve posebnega slovenskega javnega interesa po večini v področje pristojnosti deželnega zbora, je za mnenje nemških strank, ki so se vse tudi v slovenskem jeziku na svojih zborovanjih potegovala za zaupanje slovenskih volilcev, dejstvo, da nobena izmed njih ni smatrala za potrebno, postaviti na kandidatno listo za državni zbor tudi 1 samega slovenskega kandidata na sigurna mesta. Tak postopek je brez dvoma vreden obžalovanja.

2. V nasprotju z državnim povprečjem preseneča zunanje opazovalce pri izidu volitev razmeroma visoko število slovenskih glasov, oddanih za nemško komuni-

stično stranko. Še mnogo bolj seveda preseneča to dejstvo vsakega poznavalca slovenske in posebej koroške politične tradicije. Razlaga za tak izid kakor tudi za ostale zavedne slovenske glasove, ki so se abstinerili, je v tem, da naj bi ti oddani ali zadržani glasovi pomenili reakcijo in protest proti vsem krivicam, ki so jih koroški Slovenci doslej pretrpeli od strani strank, ki so bile nositeljice prejšnjih nasilnih režimov. En del teh oddanih glasov pa gre vsekakor pripisati tudi zavednim članom komunistične partije, ki so v letih zadnje vojne tudi med koroškimi Slovenci zaradi divjanja Hitlerjevega režima dobili nekaj pristašev. Ti so od vodstva svoje stranke izven Koroške prejeli nalog za tako politično odločitev in so prepričani tudi o njeni pravilnosti. Nekateri drugi pa so mnenja, da zanje velja primera o oni materi, ki je gledala skozi okno in videla četo vojakov, ki je prav tedaj marširala mimo. Mati zapazi med vojaki tudi svojega postavnega sina in vzkligne od zhičenosti: „Prav vsi grede v zmešanem koraku, samo moj Janez gre prav.“

3. Povdariti je treba dejstvo, da so morale vse stranke, ki so se hotele udeležiti volitev, podpisati posebno izjavo, s katero so se odrekle za dobo do pričetka mirovne konference odn. dokler zavezniški kontrolni svet tega ne dovoli, debati o obmejnih vprašanjih. Smiselno s podpisom te izjave velja tudi za bodoče, da bi bilo zgrešeno ex post dajati volitvam značaj plebiscita, kakor bi nekateri hoteli. Ljudstvo, ki je bilo poučeno o nalogah, ki čakajo svoje rešitve v deželnih ali v državnem zboru, je pač šlo na volitve ravno pod tem vidikom zaupanja reševanja prav bližnjih političnih problemov, vprašanj vsakdanjega življenja, ki jih je zlom nacizma in konec vojne nagromadil pred nami.

Iz navedenih pogojev in političnih danosti pa slede nekatere nujne posledice:

Zastopniki, ki jih je slovensko ljudstvo s svojimi glasovi izbralo v deželni zbor kakor tudi strankina vodstva, v kolikor so v danih okoliščinah bila deležna ljudskega zaupanja, imajo moralno dolžnost, vršiti zaupano jim nalogo tako, kakor je to v resnično korist slovenskega ljudstva. Koroškim Slovincem je po stoletjih neizpolnjenih

Nekaj misli o demokraciji

Nemirne množice, ki jih je potegnili vojna v svoj vrtnec vse do najglobljih plasti, prešinja danes prepričanje, da svet ne bi bil zašel v uničevalni vojni vrtnec, če bi bilo mogoče prej nadzorovati in javno presoati delovanje javnih oblasti. Množice so prepričane, da je treba ustvariti v ljudstvu samem učinkovito poročilo, da se v bodoče podobne nesreče ne bodo ponavljale.

Ako vzamemo, da resnična demokracija v širokem smislu dopušča različne oblike in jo je mogoče uresničiti tako v monarhijah (n. pr. Anglija) kakor v republikah (n. pr. Združene države Severne Amerike), potem razpade naše razglabanje o demokraciji v dve vprašanji. Prvo: kakšne posebne lastnosti morajo imeti ljudje, ki žive v demokraciji in pod demokratično vladavino? Drugo: kakšne posebne lastnosti morajo imeti tisti, ki imajo v demokracijah v svojih rokah javno oblast?

Svojsvene lastnosti državljanov v demokratični državi

Za demokratično vladavino je značilno, da imajo državljani priznano pravico, da smejo izraziti sami v tisku in govorih ali po svojih voljenih zastopnikih v zbornici svoje mnenje o dolžnostih, ki jim jih država nalaga ter da more država prisiliti državljane k pokorščini šele, ko je upošteva tudi njihovo mnenje.

Dravljani resnično demokratične države ne smejo biti brezoblična množica, ali kakor pravimo masa. Ker lahko postane masa igrača v rokah spretnih in neodgovornih ljudi, ki znajo izrabljati njene strasti in sprejemljivosti za lažne in nestvarne obljube, je masa glavni sovražnik resnične demokracije ter njenega vzora svobode in enakosti. V narodu, ki je tega imena vreden, pa se vsak državljan zaveda svoje osebnosti, svojih dolžnosti in pravic, svoje svobode, ki je v skladu s spoštovanjem svobode in človeškega dostojanstva sodržavljanov. V kolikor izvirajo neenakosti med državljani iz narave same (n. pr. v izobrazbi, družabnem položaju) ter niso posledica samovolje ali nasilja, niso ovira za resnično demokracijo, ker ne nasprotujejo pravičnosti in medsebojni ljubezni. Vsakdo ima namreč pred državo pravico dostojno živeti lastno,

osebno življenje. Kjer je državna oblast prepuščena samovolji nahujskane množice, ki jo vodijo npravno manjvredni hujskači, se spremeni svoboda v nasilje nad večino v korist manjšine, enakost se spremeni v mehanično izenačevanje, v brezbarvno enoličnost. Polagoma usahne in izgine čut za resnično čast, osebno delavnost, spoštovanje do izročil, za dostojanstvo, z eno besedo za vse, kar daje življenju vrednost. In tako ostanejo na eni strani razočarane žrtve, ki jih je zasleplil navidezni čar demokracije, svobode in enakosti, a na drugi strani bolj ali manj številni izkoriščevalci, ki so si znali z denarjem ali z organizacijo zagotoviti nad ostalimi gospodstven položaj in oblast.

Svojsvene lastnosti nositeljev javne oblasti

Demokratična država mora imeti moč, da zapoveduje z resnično in dejansko oblastjo, ker bi sicer ne mogla obstajati niti živeti. Če bi ljudje, zlorabljajoč svojo osebno svobodo, zanikali vsako odvisnost od višje oblasti, ki ima pravico rabiti tudi silo, bi pokopali temelje svojega lastnega dostojanstva in svobode. Oseba, država in javna oblast so tako medseboj povezani, da skupaj stojijo ali pa padejo.

Vse osebe, ki so jim zaupane v demokratični državi službe v zakonodaji, sodstvu ali državni upravi, morajo opravljati svojo službo z zavestno osebno odgovornostjo, z objektivnostjo in nepristranostjo, s poštenostjo, plemenitostjo in nepokvarjenostjo.

Globok čut za načela političnega in socialnega reda, zdrav in skladen z osnovami prava in pravičnosti, je še posebno važen za vse, ki izvajajo kot zastopniki naroda v državi zakonodajno oblast. Vprašanje moralne višine, praktične sposobnosti in umske zmožnosti poslancev je za vsako demokratično državo življenjske važnosti. Zato morajo državljani izbrati za poslance ljudi, ki so npravno neoporečni, dosledni samim sebi, ki zanesljivo in pravilno presoajo razmere. Posebno v prehodnih razdobljih je treba izbirati ljudi s čutom odgovornosti, da bodo v časih, ki so navadno težki ter jih razdvajajo strasti, različni nazori in nasprotujoči si programi, z jasnim presojanjem, požrtvovalno dobroto, vsem enako naklo-

njeno pravico stremeli za edinstvo in narodno slogu v duhu resničnega bratstva.

Državni absolutizem nasprotuje demokraciji

Zdrava demokracija, ki je zgrajena na nespremenljivih načelih naravnega zakona, je v odločnem nasprotju s tisti izprijenostjo, ki daje državni zakonodaji neobzdrano in neomejeno moč in ki sprevača tudi po imenu demokratično vladavino v povsem navaden absolutistični sistem. Državni absolutizem sloni na zgrešenem načelu, da je državna oblast neomejena in da ni vezana niti na npravni zakon. Za svoje odredbe in zakone zahteva neupravičeno pokorščino tudi takrat, kadar pušča prosto pot svojim despotičnim ciljem in prestopa pri tem mejo dobrega in zlega.

Kdor ima pravilne nazore o državi in njeni oblasti, ne bo nikdar nastopal proti državnim zakonom in odredbam, dokler bodo ostajali v mejah svoje naravne pristojnosti ter se jim bo rad pokoraval. Kadar pa prestopi zakon te meje, preneha tudi njegova pravna obveznost. Pozitiven zakon velja samo toliko, kolikor temelji na npravnem zakonu, na katerem temelji tudi človekova osebnost. Skladnost državnih zakonov z npravnim zakonom je osnovno merilo za vsako zdravo demokracijo ter merilo za moralno vrednost vsakega posameznega zakona. —en.

Churchillov delavni sedež — 20 metrov pod zemljo

Če so pisali v teh šestih letih o „Downing Streetu st. 10“ kot sedežu britanskega ministrskega predsednika, je to bilo le deloma pravilno. Kajti najvažnejše odločbe britanske vlade so bile sklenjene 20 metrov globoko pod omenjeno ulico v Londonu.

Nekako 20 metrov pod zemljo so namreč uredili urade za britanski vojni kabinet. Stropi teh prostorov so narejeni iz masivne betonske plošče, ki je skoraj 5 metrov debela, in so podprti z močnimi železnimi nosilci. Ti prostori so bili „srce in živčno središče“ Velike Britanije ves čas že skoraj brezkončnega boja proti Nemčiji in Japoniki.

Že takoj po vkorakanju Nemčije v Sudetsko deželo je bilo jasno, da bodo morali pri varnostnih ukrepih misliti tudi na to, da bo treba dobiti prostore za glavni sedež ministrskega sveta, kjer bodo odgovorni možje lahko popolnoma nemoteno delali.

Mesto za te prostore so izbrali pod kletmi ogromne vladne četrti v Londonu. Predno se pride do njih, je treba iti kilometre daleč skozi razne hodnike in nadstropja. Po obsegu sliči to ogromne gradnje malemu mestu pod reko Temzo. Niti 10 tonska bomba ne bi bila nevarna, tudi atomska bomba bi najbrž ne mogla napraviti škode, če bi jo Nemci slučajno izumili.

Vhod v te podzemelske prostore, ki je bil vedno dobro zastražen, so tvorila dvojna zračnotesna zaprata vrata. Kdor je prišel v te prostore in hodnike, je imel vtis, da je na veliki bojni ladji: vsepovsod telefonski kabli, električne napeljave in prezračevalne cevi — vse v trojni izvedbi, da je bilo na ta način zagotovljeno nemoteno obratovanje. Posamezni prostori so podobni ladijskim kabinam; oskrbovalo jih je moštvo britanske mornarice. Dva prostora sta posebno važna, nekako „zgodovinska“, kajti vse važnejše odločbe zadnjih šestih let so bile izdelane v njih: to sta sedež ministrskega kabineta in soba ministrskega predsednika. Prvi ima obliko ozkega pravokotnika; na njegovih stenah je polno zemljevidov; v njem so bile razvidne vse postojanke britanske armade in tudi one sovražnikov, kolikor je to pač bilo možno potom špijonaže izslediti. Vsako uro je bil razviden tedanji položaj; enako je bil vsak dan razviden tudi položaj ladjev na morjih. Gospod Churchill se je pogosto mudil v tem prostoru in proučeval vojaški položaj, enako tudi ostali ministri. Seveda je bilo v njem vedno tudi polno višjih oficirjev in to šele od podpolkovniškega čina naprej. Vsako jutro je službojuči oficir po končani službi odnesel dnevno poročilo na kraljev dvor.

Prostori so bili vedno v neposredni zvezi z letalskim, mornariškim in vojnim ministrom. Pri takem sodelovanju ni ostala nezaznamovana nobena bomba in nobena raketa, ki je padla na angleška tla.

V teh prostorih so lahko neprestano delali in spali, ne da bi vedeli, kako zunaj bombe rušijo, le tu in tam so se ob kaki zelo bližnji eksploziji tla nekoliko potresla; toda tudi to ni moglo nič motiti gospoda Churchilla pri njegovem opravilu.

Vsi poizkusi, da bi ga oživeli, so bili zastojni.

„O ubogi Filček! Preden je šel k ribniku, je bil še pri meni, pa me je vabil, naj grem z njim. Pa nisem šel, ker si mi zabičala, da ne smem zapustiti doma.“

„Vidiš, kako te je ljubi Bog poplačal za ubogljivost. Prav lahko bi se bila tudi tebi pripetila nesreča.“ In mati, srečna, da je njen sinček zdrav, ga stisne še bolj ljubeče k sebi.

„Kar bodi vedno tako priden in ljubi Bog te bo imel rad. Neubogljivost pa kaznuje, kar lahko vidiš pri današnji nesreči.“

Mravljišče

Sicer je ta stvar že stara, ali od časa do časa je le dobro, da se zopet spomnimo zgodbe o mravlji.

Za mravljo so gozdna tla pragozd. Pragozd skozi katerega si težavno in voljno krči svojo pot. Za človeško oko izgleda ves dierendaj kamnov, korenin stebel, odpadlih igel med gobami in storži ter suhim listjem od zgoraj pogledan, kakor da je prozorno razprostrto nad temno črnico ali kot žamet nežnimi mahovitimi blazinami. Tu brni in lazi naokoli. Lahen vetrič ziblje steblike. A v tem križ kražu brez potokaza hite delavno mravljuje v bilo katero posebno svrhu, vlečejo svojo najdbino kakor v zajčjem teku pod in preko zaprek, izgube svojo imovino, si jo zopet osvojijo z redko trmo-glavostjo in beže dalje, često s pota in pridejo pravzaprav nevede zopet kmalu s čudovito marljivostjo in otročjo važnostjo na pravo pot nazaj. Tukaj leži kamen, izgleda da je za večno nepremestljiv, ako ga ne odpihne veter, tam stebelce, veliko kakor pošast, ali tu se pravi preko s tovorom, če ga zgubi pri premaganju zapreke, mora mravljičica zopet iti ponj in si ga ponovno napraviti — medtem ko so levo in desno od te zapreke preko gladke gozdne zemlje lahna pota.

Zatopljeni v opazovanje zasmehujemo preurno preproslost, dokler se ne spomnimo: tudi nas se lahko vidi, ako pogledamo od zgoraj v dierendaj naših hiš in tovarn, na obdelana polja in gore, pri smešnem potova-

nju. Tudi nas se vidi, kako gremo s samovažno puhlostjo, z nazivi, sredstvi in samizbranimi bremenami skozi naš samozgrajeni svet, v katerem smo si po zakonih in običajih lepo omejili vsa pota in si odmerili in stavili vse cilje.

Pri pregledu od zgoraj vidimo tudi našo slabost, oteženo s častjo in bremenom nadživljenskih idealov, ki tekmujejo v pohlepem teku za koristjo, pred njo padajo na kolena in se radi nje izroube, damo od sebe tisoče brezuspešnih vzdihljev, ali pa storimo tisoče brezuspešnih korakov radi sijajnega uspeha. — A nad našo domišljavostjo o vsega obvladajoči vsemogočnosti človeka, in njegovem kraljestvu se smehlja, kdo ve, morda sočutno tudi Stvarnik. PAL.

Potrpežljiv lekarnar

V neko lekarno so prišli trije dečki. Magister je vprašal prvega, kaj želi.

„Za štirideset grošev oblatov“, je bil odgovor.

Magister je vzel lestev, se povzpел po njej do najvišje police, pograbil kozarec z oblati in jih dal dečku za štirideset grošev. Nato je dal kozarec spet nazaj.

„No mali“, je rekel drugemu, „kaj pa bi ti rad?“

„Za štirideset grošev oblatov“, je bil odgovor.

„To bi mi lahko že prej povedal“, je odgovoril Magister, stopil znova po kozarec in med tem iz previdnosti vprašal tretjega: „Ali bi tudi ti rad za štirideset grošev oblatov?“

„O ne“, je bil vljuden odgovor.

Magister je dal drugemu za štirideset grošev oblatov, dal kozarec nazaj na polico in vprašal tretjega: „Torej kaj dobiš mali?“

„Za dvajset grošev oblatov.“

LOVSKA POZABLJIVOST

Gospod Cvek pride s polnim nahrptnikom domov in ponosno položi pred ženo dva zajca. Žena ga je začudeno pogledala in mu rekla: „Jaka, saj si vendar vzel trnek s seboj, ne puške.“

Mladi Kwiwtan

Vrhovčan:

NA LEDU

„Pojdi, Peter, led je gladek, to se bova drsalal sabo imam kruhek sladek, dala ga je mamica.“

„Žal, ne smem, moj dragi Miha, mamica je v mesto šla, kadar ona prisopiha, takrat pojdeva, huraj!“

„Pojdi, pojdi, šleva stara, kaj veselja bi ne imel, mene pa pozna vsa fara, da na led grem prav vesel!“

To na ledu je veselo, vaška mladež kar nori, Miha vodi četo celo, najbolj drzno se podi.

Pa je grozno zagrmelo, led pod Mihom se udre, vsem takoj je sapo vzelo — voda mrzla ga požre.

* * *

„Peter, greš z menoj?“ prisopiha sosedov Filček k Ambroževim, oblečen v smuške hlače in z novimi drsalkami na nogah, ki jih je dobil za božič.

Peter se je razveselil prijatelja, vendar mu žalostno odvrne:

„Ne morem. Mama je šla v mesto, pa mi je naročila, da ne smem zapustiti doma, ker se danes potika okrog toliko sumljivih ljudi.“

„Eh kaj! Kar pojdi! Saj mama ne bo vedela, da si bil z doma. Saj doma je samo dolgčas. Na ledu pa je krasno. Vsa vaška mladež je že tam. In led je močan, nič se ni treba bati, da bi se kaj zgodilo. Kar odloči se! Jaz prav za prav tudi ne bi smel iti, pa se kaj malo brigam, kar poreče mama.“

„Veš, Filček, ne smeš tako govoriti! Starše moramo ubogati, saj vendar poznaš četrto božjo zapoved. Kakor se rad drsam, mama pa le ne bi rad razžalil, že zato ne, ker me ima tako rada.“

„Larifari! Starši so zato tu, da za nas skrbijo, prostosti nam pa ne smejo kratiti, mi je pravil Košanov Jože, ki je videl že mnogo sveta.“

„Košanov Jože ni dober človek, verjemi mi, Filček!“

„Že vidim s teboj ne bo nič. Kar ostani doma, jaz pa grem na led, juhe!“ In Filček oddirja k vaškemu ribniku.

Peter žalostno gleda za svojim prijateljem vendar se kmalu potolaži. Saj bo mama gotovo kmalu prišla, pa jo bom prosil, če smem na led. Hitro steče ven gledat, če že prihaja mama.

Kar zasliši grozno vpitje.

„Gotovo se je kdo ponesrečil na ledu, kajti vpitje prihaja od ribnika. Šel bi pogledat, pa ne smem, ker še ni mame.“

Čez čas pa priteče domov mati in ko zagleda sinčka, ga strastno objame in obsiplje z poljubčki.

„Kaj pa ti je, mama?“ jo začudeno vpraša Petriček.

„Pomisli! Ambrožev Filček se je ponesrečil na ledu. Bil je najbolj drzen, pa se mu je vdrlo pod nogami in je izginil pod ledom. Predno so mogli priti do njega, je že utonil.“

Cvetje in klasje

Dr. Janez Evangelist Krek

Dr. Janez Ev. Krek je bil skozi četrto stoletje, zlasti pa v zadnjih mesecih svojega življenja tako velikanskega pomena ne samo za Slovence, ampak za vse Jugoslovane, da si ne moremo dovolj predočiti njegovega dela in njegovih ciljev. Bolj kot kdaj prej jih moramo poznati sedaj, ko se dela zgodovina pred našimi očmi in se odloča vprašanje o bodočnosti Jugoslovanov. Mohorjeva družba je objavila prvi spis, ki je izšel izpod Krekovega peresa: povestico „Stara mati“ v Slov. Večernicah leta 1887. Od leta 1900 dalje je pisal Mohorjanom Zgodbe sv. pisma in v Večernicah so izšle tudi še druge njegove povesti. Poznal je točno nas Koroške Slovence, naše življenje in nehanje, zavzemal se je za nas vedno in povsod, zato ga hočemo spoznati dodobra tudi mi in ga tako držati v najlepšem spominu.

Krek se je rodil dne 27. novembra 1865 pri Sv. Gregoriju nad Sodražico na Dolenjskem. Njegov oče je bil učitelj, doma blizu Škofje Loke, mati pa je bila Dolenjka. Ljudsko šolo je dovršil kot odličnik v Škofji Loki, gimnazijo pa v Ljubljani. Ker je bil tako nenavadno nadarjen, se mu ni bilo treba dosti učiti. Sam je rekel, da se je pričel zares učiti šele na Dunaju, ko je delal doktorat. Po maturi je vsopil v ljubljansko semenišče ter je po novi maši hotel postati župnik na neki gorski župniji. A takratni knezoškof dr. Missia je sklenil, da pošlje Kreka v Avguštinca na Dunaj in ga da izobraziti za profesorja v semenišču. Na Dunaju je študiral krščansko-socialno gibanje pod Vogelsangovim in pozneje Luegarjevim vodstvom ter se je naučil poleg vseh slovanskih jezikov tudi italijanščine, francoščine in angleščine. Leta 1892 se je vrnil kot 27 letni doktor z Dunaja in je postal stolni vikar v Ljubljani, kmalu pa je postal profesor na semenišču. V državni zbor je bil izvoljen prvič leta 1897 ter je ostal do svoje smrti državni in deželni poslanec. Kot profesor semenišča se je dal upokojiti ter je postal ravnatelj Gospodarske zveze v Ljubljani. Ko se je leta 1917 na Dunaju zopet sestal Državni zbor, je Kreku uspelo združiti vse slovenske, hrvaške in srbske poslance za takozvano „majniško deklaracijo“, ki je napravila njegovo ime znano po vsem svetu. Umrl je razmeroma mlad 8. oktobra 1917 v Šent Janžu na Dolenjskem, kjer je bil na obisku.

Delo dr. Kreka za slovenski narod na verskem, socialnem, gospodarskem in kulturnem ter političnem polju je tako važno in obširno, da ga v tem članku ne moremo cellega iznesti. Kot profesor v ljubljanskem semenišču je vzgojil celo vrsto najboljših duhovnikov. Kot prvi Slovenec je on posvetil vso pažnjo gospodarskemu in socialnemu razvoju malih obrtnikov, delavcev in kmetov. Ustanovil je rajfajznovke, ki se nahajajo po njegovi zaslugi že skoro v vsaki slovenski občini. Ustanovil je dalje konzumna društva za delavce, kjer so ljudje ceneje kupovali kakor drugod. On je poklical v življenje Gospodarsko zvezo in Zadržno zvezo ki sta delovali v blagor ljudstva. Tudi za šole se je brigal; leta 1915 je na njegovo pobudo začela delovati Gospodarska šola v Ljubljani, skozi katero je šel nebroj naših gospodarjev. Tudi slovenska trgovska šola je njegova zamisel. Izobraževalna društva,

Moderna družina.

„Poglejte ono gospodično. Oblečena je kakor možki. Kaj neki pravijo k temu njeni starši?“

„Prosim, ona je moja hči!“

„Oh, oprostite, nisem vedel, da ste njen oče.“

„Saj tudi nisem. Njena mati sem!“

DOBRA HRANA

Gospa sobarici: „Danes bom oblekla modro obleko. Dajte mi jo ven iz omare.“

Sobarica: „V omari je ni. Tam kjer je visela, vidim samo še nekaj debelih moljev.“

gospodarski in gospodinski tečaji so širili njegove nauke po vsej deželi. Veliko Krekovo delo na socialnem polju je ustanovitev „Jugoslovanske strokovne zveze“, v katero so plačevali delavci tedenske prispevke, da so bili zavarovani za slučaj bolezni in smrti. Kot politik je v razmeroma kratkem času napravil iz male skoro neupoštevane Katoliške narodne stranke moderno visoko stoječo stranko na katoliških načelih, kakršne ni imel noben drug narod v bivši Avstriji in ki je dobila na njegov predlog ime Slovenska ljudska stranka. Kot deželni in državni poslanec je storil za svoje volilce nešteto dobrega. Njegovo zaslugo za majniško

deklaracijo leta 1917, v kateri so zahtevali Jugoslovani svojo lastno državo v okviru Avstrije, smo že omenili.

Kot politik in kot znanstvenik je napisal mnogo člankov za slovenske časopise, vse brezplačno. Značilno je bilo za njegov značaj, da se nikoli ni potegoval za časti in materijalne koristi. Tako je tudi umrl, ne da bi bil zapustil vinarja, on, ki je ustanovil in ki je vodil podjetja z milijonskem prometom.

Popolne slike o dr. Janezu Ev. Kreku seveda ta članek ne more dati. Vendar pa naj zbudi spomin na njega in na njegova dela ter naj oživi njegove nazore in njegova načela.

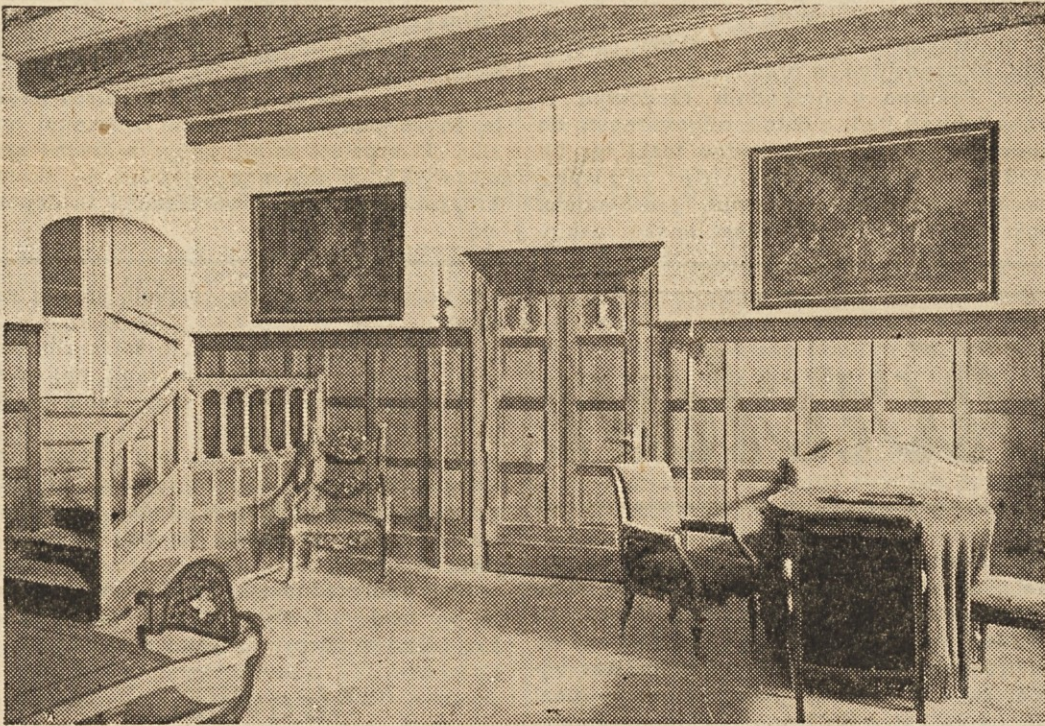
H. B.

POGLED V NAŠE IZBE OB MEGLENIH DNEH

Ze nekaj dni se razprostira megla nad mestom in kakor nepregledna pošast čepi nad strehami in dimniki. Siroke ceste in tesne ulice so mračne; iz megle prši. Ljudje hitijo sem in tja, njihovi obrazi so neveseli in hladni. Megla je omračila njih pogled, cestne

vino neba. Daljava je zastrta, ne vidiš niti navzdol do jezera. Ze se mračni, še predno je sploh bil dan.

Nenadoma ti pri hoji pade mnogo na um. Ponavljaš verz vse mogočih pesnikov in jasno čutiš nekakšno željo. Nekaj se je v tebi

svetilke, ki svetijo vsled megle tudi ne morejo razjasniti njihovega obličja.

Vsakdo si zaželi svetlobe in vedrine. Spomin na prošle mračne tedne vstaja. Hrepenenje po luči in soncu je tako močno, da se hoče vsakdo oprostiti goste megle, ki vedno bolj skuša zaviti ljudi in naravo v svoj vlažni plašč.

V duhu že gledaš pravilčno bleščečo modrino neba in že se porajajo slike pred teboj: kako se iz te mračnosti spenjaš na koroške planine in opazuješ drevje in grmovje v ivju, kako se čarobno leskeče v sončnih žarkih. Nenadoma začutiš z vso jasnostjo, kako lepo je življenje. Nikoli tega ne občutiš tako močno, kakor v tem trenutku, ko si se vzpel iz temne nižave, iz doline megle, kateri si skoraj hvaležen, kajti ona je dala povod tvojemu notranjemu dogodku in ti se vračaš s tem spoznanjem potolažen v dolino.

Tudi danes po dolgih meglenih tednih čutiš premočan pritisk megle in bi se hotel sprostiti. Toda danes ne moreš, kakor ti bi padlo na pamet, napraviti skok na „vzpenjačo“ ali pohiteti na druge domače planine. Toda hotel bi pogledati v daljavo. Tako se napotiš skozi sive ulice mesta, vesel, da si se iznebil hiš, proti poti, ki vodi v gozd. Dan je mračen; mokro in golo drevje molji v si-

zbudilo in ti hiti skozi megleni večer domov.

Doma ob prijetnem sijaju svetilke stopiš pred omaro s knjigami. Tukaj leže stari prijatelji, ki te nikoli ne zapuste, kar jih imaš rad. Knjige, vezane v barvano platno ali temno usnje, z zlatimi ali pisanimi označkami razporejene po policah. Predstavljajo radost za oči in gostoljuben domek za srce. Ne moreš čitati, samo listaš po knjigah. Prijeten je občutek, da so vedno pripravljene za tebe, čeprav si jih pozabil v dneh, ki poznajo le vsakdanjost: delo, jed in spanje.

Prelistavaš pravljice in jih dolgo držiš v roki. V duhu vidiš otroke kako tavajo skozi zasneženi gozd roko v roki, pogumno skozi neskončno samoto dolgih noči. Prelistavaš Mihelevo knjigo „V vrtincu“. Ta knjiga sme zopet zavzemati mesto po naših knjžnicah kjer smo je dolgo morali pogrešati. S pristranskimi zvoki zadevajo Rilkeove sonete in elegije v tvoje odprto srce. Tam je zvezek s pesmi Ivana Cankarja. Iz njegovih vrstic veje harmonija.

Mnogo knjig vzameš v roke in listaš zasanjano po njih. Kar je v njih shranjeno, prehaja polagoma vate in te notranje spreminja.

Okna so mračna in zamegljena. Nalaho, kakor v snu slišiš kapljati izpod strehe. Toda megla leži le od zunaj in te ne teži več.

Pot znanosti leta 1946

Prerekovanja in upanja

Kaj lahko pričakujemo od znanosti leta 1946? Koncentrirano živežno sredstvo, novo bombo, revolucionarno zdravilo ali letalski supermotor? neki poročevalec „Daily Maila“ je napravil majhno povpraševanje v znanstvenih krogih in pri tem zbral sledeče preokbe za leto 1946.

Prvič: polni zaupanja verujejo, da bodo dosegli še pred koncem leta pomembne uspehe v borbi proti dveh boleznim, proti tuberkulozi in raku.

V toku nekoliko mesecev bodo zdravniki dobili morda sredstvo, ki se pridobi naravnim putem, slično penicilinu, katero je v stanju, da uniči v človeškem telesu bacil tuberkuloze.

Čeprav so ti odnosni poizkusi uspeli že preko stadija poiskusov z živalmi in upravičujejo velike nade, še ne obstojajo popolni preiskovalni rezultati ter se vsled tega še ne more računati z naglim in splošnim zdravljenjem z novim sredstvom.

Zdravljenje raka je mnogo težji problem, ali dosegli so velike uspehe pri utrditvi bistva te bolezni, kar pomeni tudi prvi korak na poti borbe proti njej in obrambi.

Pred kratkim so črpali nova spoznanja iz nepričakovanih virov. Tako so bio-kemiki pri svojem bakteriološkem delu opazovali rasti kultur našli celične klice, da čim prenesemo na te celice bacile raka, nastopijo gotove spremembe, ki odgovarjajo skoraj onim, katere nastopijo v celicah človekovega telesa, ako se tvorijo tudi raka.

Nadaljni poizkusi kažejo, da je sledila v večini slučajev motnja ravnoteže med majhnimi množinami kislinske vsebine med celicami in da je treba spremembo zdrave celice v bolno speljati na takšno spremembo ravnoteže.

Potom opazovanja sprememb, katere povzročimo z gojitvijo celic s pomočjo tvarin, lahko upamo, da razkrinkamo tajnosti celice raka in tako napovemo borbo sami bolezni.

Drugič, izgleda, da predstojijo važna odkritja v razvoju poljedelstva.

Ruski znanstveniki se bavijo z novo gojitvijo rastlin v laboratorijih, katera naj izboljša rusko podlago prehrane in omogoči zasadijeval tal v obsežnih arktičnih tundrah.

Tudi je že uspelo vzgojiti žita in krompir, ki niso občutljivi proti mrazu. A ravno pravočasno se naučimo borbe proti rastlinskim škodljivcem in rastlinskim boleznim.

V bodočnosti bodo predvidoma pridelali več krompirja iz semena, kakor pa s saditvijo semenskega krompirja. Spoznali so namreč, da se lahko prepreči boleznim, ki jih povzročijo bacili, samo tako, da od časa do časa zopet sadimo seme, kakor je to v naravi, kot pa da se zanesemo samo na saditev semenskega krompirja, pri čem živi bacil iz enega leta v drugo dalje že v klici.

Tretjič: bo prineslo leto 1946 pomembne napredke na področju tehnike letalskih motorjev.

Plinska turbina v svoji današnji obliki je tako malo delasposobna, da se ne izkoristi več kakor pa 10 odstotkov stvarne sile.

Da bi jo razvili do viška sposobnosti, bodo razvili nova kurilna olja. Točasno so letalski tehniki tako zaposleni s problemom plinske turbine, da v doglednem času ne bodo imeli časa za atomsko energijo.

Četrtič: homo doživel v letu 1946 nekoliko važnih odkritij pri kozmičnih žarkih.

Znanstveniki opazujejo v glavnem njihov učinek, da bi na ta način seznanili več njihovi pravi naravi, ali popolnoma lahko je mogoče, da se bodo pri zasledovanju svojih čisto znanstvenih ciljev spotaknili na praktičnih stvarih, katere so pa važne, kakor n. pr. osvoboditev atomske energije.

Naslednji praktični napredek pri kontroli atomske sile bodo domnevno našli na popolnoma drugem raziskovalnem področju, in ne na onem, ki je dovedel do atomske bombe.

Petič: bo mnogo znanstvenikov preučevalo v letih 1946 in 1947 sončne pege. Vzrok temu je, da doseže število sončnih peg vsaj 11 let najvišjo mero, a sedaj stopamo v razdobje porasta sončnih peg.

Ta porast bo izval na zemlji viharje in premetel telefonske in telegrafске vode ter zmedel radijske oddaje.

Pri tem bodo znanstveniki imeli priliko, da pomembno obogatijo naše znanje o magnetizmu, o sončnih žarkih in njihovem učinku na življenje na naši zemlji.

Mrtve rože

Vzdrhteli mnogobarvni so cvetovi
in v mladem jutru papke razklenili,
da željno srkajoč so sonce pili;
nemirni v njih življenjski so sokovi.

Ko prvi so zanihali zvonovi,
so kosci v travnike se napotili
in vse do zadnjega so pokosili;
redi — venečim rožam so grobovi.

Ljubezen moja dolgo je zorela,
toplote ni nobene pogrešila.
Verjel sem, da ne bo nikdar zvenela.

A zdaj me moč je njena zapustila
in v srcu lučca mi je dogorela —
ker bratova jo dlan je zadušila.

V. C.

Moški odgovarjajo
ženskam

K članku „Oj ti salamenski dedci“

Oh, ja. Z ženskami je pač križ. Večji del
so le za jezo na svetu ter nam možem v po-
koro. Komaj sem se malo umiril, ker mi je
žena razburila živce, že nova jeza. Vzajem
v roke „Koroško Kroniko“, pa glej jih. Kam
meki naj se skrijem, da bom varen pred nji-
mi. Povsod te „salamenske“ ženske. Človeku
je, da bi počil...

Prosim vas, najde se neka „Sonja“ (če je
gospa ali gospodična, tega iz podpisa ne
morete razbrati), ter ti udari po moških, da
je strah.

Moja moška čast, pri kateri smo pač vsi
enako občutljivi, mi ne da, da ne bi napisal
Sonji odgovora, ki je prav tako kot njej na-
menjen vsem ženskam, ki so se ob članku
prijetno muzale in ves dan tekale po mestu,
da bi ja dobile še en izvod časnika za svo-
je može.

Kot se iz članka jasno vidi, so ženske še
vedno nad vse domišljave in mislijo, da se
ves svet vrti zaradi in izključno zaradi njih.

Ne rečem, da v članku ni nobene pametne.
Ena je celo zelo brihtna, katere pa tu za-
radi svoje žene ne smem ponoviti. Žal, da
še moški nimamo svojega koticika. Potem bi
že videli. No, pa bo tudi tako šlo. Ženskam
je pač treba, da si pred delom preberejo,
kako šivamo gumb, sicer ti gotovo priš-
lejo žep površnika na vrhnje blago, mi pa
tudi brez tega izhajamo. Večkrat moramo
biti tudi brez gumbov, a to ni naša krivda,
pač pa...

Da ne bo stvar predolga, rečem le to.
Kako težko se osvaja ženska srca, lahko
vidite vsak večer, ko razlije luna svoje le-
deno svetlobo na zemljo. Da ne boste mi-
slili, da je v zakonu res tako hudo, vam bom
še povedal, kake so žene v hiši, in da ni
čudno, da so zaradi tega tudi možje dosti-
krat samovoljni. Samo en primer iz resnič-
nega življenja. Moški smo namreč realisti,
pa radi navajamo dokaze, ki so neizpod-
bitni.

Zvečer pridem pošteno utrujen domov. Že
pred vrati me žena nahruli: „Ali misliš, da
boš šel s čevlji v kuhinjo?“ Ker mi ni do
prerekanja, sezujem čevlje in grem v kuhi-
njo. V kuhinji položim na mizo časopis, a
zopet mi pravi: „Ali misliš, da bom zaradi
tebe vsak dan likala!“ Sedem na stol in ho-
čem prižgati cigareto. „Ti bom že pomagala?
Ali se naj zaradi tvoje smrdljive cigarete
zadušim? Če hočeš kaditi, pojdi v pred-
sobo.“ Raje ne kadim, si mislim in razgrnem
časopis. Toda jo! „Ves dan sem sama in
ko prideš domov, me še ne pogledaš!“ Kot
lev se zažene v mene, mi iztrga časopis ter
se mi vsede na kolena rekoč: „Tu imaš svoj
časopis, zakaj te pa imam!“

No, vidite, to smo pa mi in naše žene. Pa
naj še kdo reče, da nismo reveži. Bog ne
daj, da bi res vsak dan izhajali taki časopisi,
kot je moja žena. Mislim, da jih tudi zastoj
ne bi jemali, kaj še le, da bi kdo plačal
zanje.

Vidite, taka je resnica pri „salamenskih
ženskah“. Nikar ne mislite, da ste vi izvezeti.
Vse ste enake; to dobro vemo, a vkljub temu
vas čakamo, kadar nam pridete upehane
nasproti. Svet je pač v povojni psihozi.

Dokaz

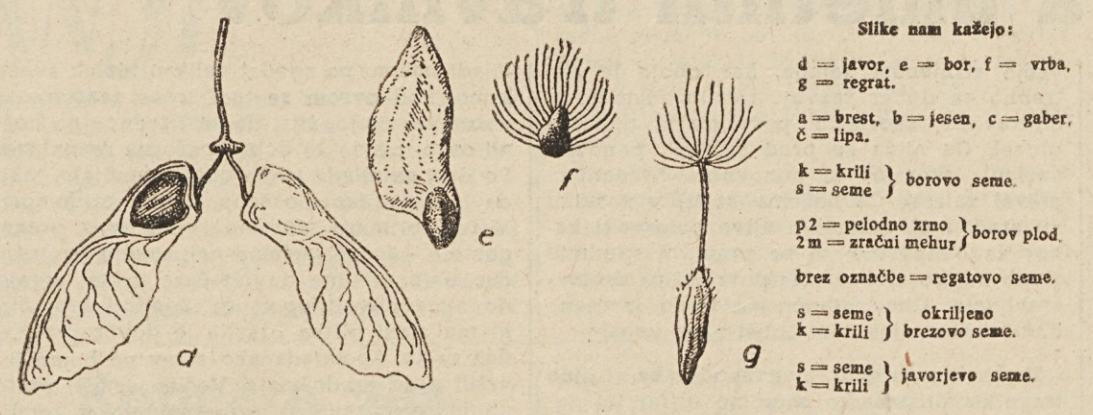
Učitelj razlaga otrokom, kako nevarno je
poljubljati živali. Naposled vpraša: „Kdo mi
ve povedati, kakšen dokaz za to trditev:
„Jaz gospod učitelj“ se oglasi Rogačev Ton-
ček. „Moja teta je zmirom poljubljala našo
mačko.“

„No in kaj se je zgodilo?“

„Pred štirinajstimi dnevi nam je mačka po-
ginila.“

LETALCI med rastlinami

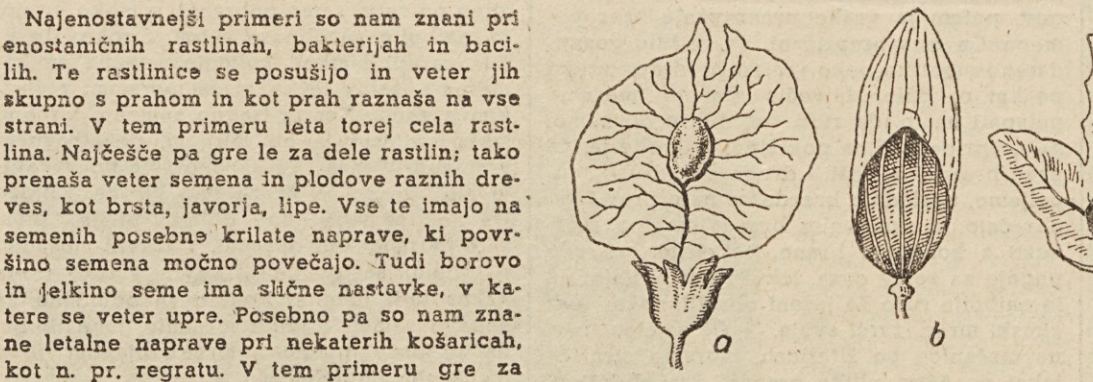
Prav vsakdanje nam je dejstvo, da se
mnoge rastline poslužujejo letalskih naprav,
da se morejo razširjati po svetu. V vseh
skupinah rastlin najdemo „letalce“. Ne gre
sicer za to, da se rastline ali njihovi deli
sami od sebe dvignejo v zrak; take primere

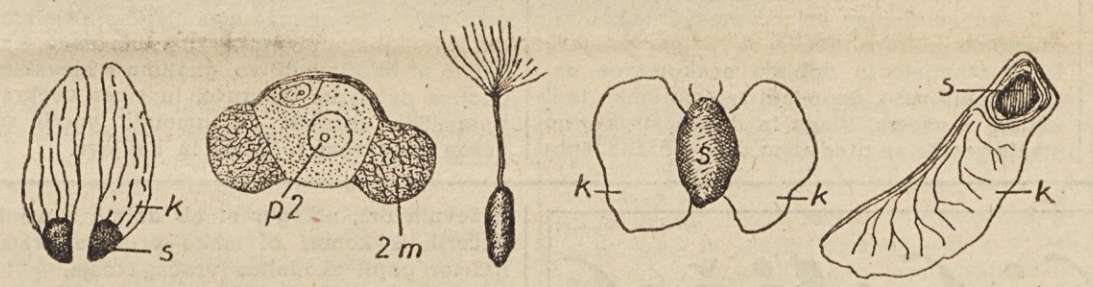
najdemo pač med živalmi in končno pri člo-
veku, ki se poslužuje v ta namen posebnih
tehniških naprav. Rastline ali deli rastlin se
pustijo nesti od vetra, so torej pasivne pri
letenju.

Najenostavnejši primeri so nam znani pri
enostaničnih rastlinah, bakterijah in baci-
lih. Te rastlinice se posušijo in veter jih
skupno s prahom in kot prah raznaša na vse
strani. V tem primeru leta torej cela rast-
lina. Najčesče pa gre le za dele rastlin; tako
prenaša veter semena in plodove raznih dre-
ves, kot brsta, javorja, lipe. Vse te imajo na
semenih posebne krilate naprave, ki povr-
šino semena močno povečajo. Tudi borovo
in jelkino seme ima slične nastavke, v ka-
tere se veter upre. Posebno pa so nam zna-
ne letalne naprave pri nekaterih košaricah,
kot n. pr. regratu. V tem primeru gre za
prave padalske naprave, spodaj je nekoliko
težje seme, nad njim pa se dviga šop laskov,
kot pravo padalo.

In kaj naj rečemo o cvetnem prahu ali

viti v svojem želodčku, nato je šele med),
si naložijo po trebuhu ali hrbtu znatne mno-
žine peloda, ki ga odneso po zračni pošti v
drug cvet. Nekatere rastline, kot n. pr. šipek,

pelodu, ki ga raznašajo žuželke ali veter?
Vemo, da mnoge rastline zaupajo prenašanje
peloda iz cveta v cvet v svrhu oprašenja

žuželkam ne nudijo medicince, temveč pelod,
ki ga te potrebujejo za hrano zase in svojo
zalego. Ko nabirajo, valjaje se po cvetu, pe-

Razmere predpisujejo modo

Zaradi dogodkov zadnjih let, se tudi mo-
da, ki so jo predpisovali Pariz, London in
Dunaj, ni mogla obdržati, ker pač ni odgo-
varjala duhu časa, še manj pa blagu, ki je
bilo na razpolago. Toda vkljub temu se
ženski svet ni zapustil. Takoj ob koncu voj-
ne so se žene pričele resno ukvarjati z no-

vimi kroji, da bi na ta način zadovoljile
svoje izbirčne oboževalce in ljubimce. Toda
splošno pomanjkanje je tudi v ženski modi
zapustilo svoj pečat. Nove obleke so pre-
proste, skromne, toda vkljub temu morda
najprimernejše za sedanje razmere.

Zaradi mile zime vidimo na cestah pre-
težno dvodelne obleke, katerih izvor je na-
vadno stara vojaška odeja, ali pa kak drug
del vojaške obleke. Vedno pogostejši so
dolgi jopiči z velikimi šivi, ki so razen vsega
še zelo priročni, katere izpopolnjujejo ši-

Od danes naprej posluje poslovalnica „Ko-
roške Kronike“ v Celovcu, Funderstraß 3,
(vokal Völkermarkter Ring), kjer bo stalno
zastopnik našega lista. Tam se sprejemajo
tudi „mali oglasi“.

Obenem javljamo, da s tem dnem preneha
poslovati zastopnik naše uprave v propa-
gandni trgovini FWB na Novem trgu 7, kjer
bo od tega dne naš list in slovenski koledar
na razpolago le v maloprodaji. Zato se tam
ne bodo več sprejemale nobene naročnine
niti oglasi.

Uredništvo lista, kakor tudi vodstvo slo-
venskih radijskih oddaj ostane, kot je bilo
do sedaj, to je na Völkermarkter Ring 25,
I. nadstropje, soba 22. Telefonska št. je po-
dnevi 2001 -podšt. 96; ponoči pa samo 2001
(nočni priključek). Na zadnjenavedeni na-
slov pošljite vse prispevke, ki se tičejo
uredniškega besedila ali radijskih oddaj.

Ne zameri, luna mila...

Ne zameri, luna mila,
daleč gori nad menoj,
da zavidam te, ker spremlja
vsako noč te zvezd nebroj.

Jaz pa po temini tavam,
iščem luči, belih cest,
skrb je moja spremljevalka,
zvesta ljubica — boleš.

Da, zavidam te, ker gledaš
naša sela in vasi
ki jih tukaj za gorami
ne dosežejo oči.

O le sveti, luna mila,
mojim dragim tja z višav,
s svojim svitom jih poljublaj,
moj sporoči jim pozdrav.

Limbarski.

lod, ga preneso kolikor ga je treba v so-
sednji cvet ter ga opraše.

So pa rastline, ki jim posreduje oprašenje
veter. Te rastline ob suhem in vetrovnem
vremenu, zadošča že lahka sapica, iztresajo
polasti in ga prenaša na brazde drugih cve-
tov. Tako delajo n. pr. naši iglači in vse tra-
ve, pa tudi nekateri listavci.

Pa ne le pelod prenašajo župelke in veter,
celo semena zaupajo žuželkam in ptičem.

svoj cvetni prah (pelod) v zrak; veter se ga
(Da jih nekatere rastline zaupajo vetru, smo
že povedali zgoraj). Zato pa imajo kaveljče
in ali laske s katerimi se oprimejo perja
ptičev, nekatera semena, kot n. pr. omele,
znanega zajedalca po našem drevju, pa
lepljiva. Ptice jih poželjivo zobljejo, sočno
„meso“ prebavijo, neprebavno seme pa od-
lože nekje obenem z iztrebki. Zgodi se pa
tudi, da se seme prime kljuna, ki si ga ptič,
ker nima robca ali prtiča, obriše kar ob
vejo, ki se je seme prime. In prav to je na-
men lepljivega semena. Tako pride namreč
omela na novo drevo ali vsaj nov kraj dre-
vesa.

Mnogo bolj zanimive pa so letalne na-
prave naših živali; o tem bomo govorili ob
drugi priliki.

roka športna krila. Če vidite ljubko gospo-
dično v taki obleki, si jo nehoti tudi sami
zaželite. Toda, kako jo napraviti? Poglejte
našo sliko, pa vam bo morda pomagano.

Mlažše si navadno rade poživje svoje
vzorke z raznobarnimi našivi, ki jih pa
prav dobro nadomešča živobarvna ovrtna
ruta.

Upamo, da bodo marsikateri naše slike
prišle prav, saj je dandanes tako težko do-
biti modno revijo, ki bi prinašala vzorce,
primerne našim skromnim razmeram.

Naše gospodarstvo

Naprava umetnih travnikov

Kateri činitelji so odločilni za napravo umetnih travnikov? Na višino pridelkov ima vsekakor vpliv temperatura in letna množina toplote. Čim manjše je letno povprečje temperature, tem manjši so izgledi za dolgo rastno dobo in za dober uspeh. Ker se pa travniki izredno hitro prilagodijo, jih je možno urediti v vseh toplotnih razmerah in dajejo v primeri z drugimi kulturami večje pridelke.

Važnejši klimatski činitelj so padavine. Večina naših trajnih travnih rastlin razvije svoje korenine razmeroma plitko. Njihov razvoj je zaradi tega odvisen od stanja vode v gornjih plasteh zemlje. Paziti moramo pa zopet, da talna voda ne sega previsoko, ker povzroča močvirna mesta, ki jih dobre trave zopet ne prenesejo. Zelo važen pogoj za uspeh travnikov je torej urejeno vodno stanje v zemlji.

Za višino pridelkov na travniku ni odločilno, ali je zemlja lahka ali težka. Kakor na najlažji peščeni zemlji, kjer je dosti padavin, tako najdemo sposobno travno rušo tudi na najtežji ilovnati zemlji. Važno je le, da vlada na travniku urejeno vodno stanje in da je dovolj padavin.

Travne mešanice sejemo kadarkoli od spomladi do jeseni, zaradi tega so tudi pedsadeži prav različni. — Skoro najprimernejši pedsadež za travnik so okopavine in sploh one kulture, ki zapustijo njivo nezapleveljeno ter v dobrem strukturnem stanju. Ako so bili ti pedsadeži močno pognojeni s hlevskim gnojem, je za travnike posebno ugodno, ker jim to bolj prija kot neposredno gnojenje s hlevskim gnojem. Ko pospravimo okopavine, zorjemo njivo jeseni srednje globoko in jo pustimo tako do spomladi. V tem času zimski mraz dobro prerahlja zemljo. Ko se spomladi zemlja zadosti osuši, jo prebrnemo. S tem očuvamo v zemlji zimsko vlogo ter dosežemo

večjo strnjenoost zemlje, kar oboje je potrebno za dober razvoj rastlin. Istočasno odpravimo skorjasto površino in uničimo plevel. Če njiva še pred setvijo ponovno ozeleni, moramo s ponovnim brananjem plevel zatreti. Če hočemo sejati v začetku ali sredi maja, moramo njivo pripraviti kakor za okopavine, to se pravi, v spodnjih slojih naj bo uležana, na površini pa drobno zrahljana. Čim natančneje bodo izvršena obdelovalna dela, tem boljši bodo uspehi.

Kadar preorjemo negospodarske trajne travnike ali pašnike, moramo nekaj let gojiti njivske kulture, predno napravimo zopet travnike. Najprej sejemo oves, nato okopavino z močnim dodatkom hlevskega gnoja. Če je tak plodored neizvedljiv ali če se struktura zemlje ne da zboljšati, bodisi ker je zemlja preplitka bodisi iz drugih razlogov, potem je vsako preoravanje brez pomena. Če smo prepričani, da bi bilo gospodarsko smotno neko ledino preorati, potem pa kar na delo. Največjo pažnjo moramo polagati na to, da rušo res dobro obrnemo, da ne pride več na površino. Najbolje je, če prve brazde, ki ležijo druga čez drugo, odpeljemo, naslednje brazde se nato prav lepo obračajo. S ponovnim brananjem, po možnosti s kolustavo brano, ustvarimo za silo pogoje za setev ovsa. Izkušnje nas učijo, da je najbolje rušo že jeseni obrniti, nakar tud zimski mraz izvrši svoje. — Če sejemo travne mešanice po žitaricah, moramo strnišče takoj po žetvi plitko preorati, da obdržimo v zemlji čim več vlage in da ohranimo dobro strukturno stanje zemlje. V nadaljnjem postopamo na isti način, kot če sejemo po okopavinah.

Travne mešanice sejemo navadno kot samostojno kulturo. Trave se v tem primeru bolje razvijejo in dobimo enakomerno neprekinjeno rušo. Spomladi sejemo lahko tudi skupaj z ovsem. Vlaga in dobro strukturno stanje zemlje se predvsem dobro držita, spo-

mladi imamo pa zgodaj velik pridelek sveže krme. Pod ovsom se tudi trave razmeroma dobro razvijejo; štiri do šest tednov po košnji ovsa imamo že dobro pašo na razpolago. Po paši se mlade trave bujno razvijajo, tako da lahko računamo še s tretjim pridelkom. V tem primeru moramo sejati oves precej gosto. — Jeseni sejemo najpozneje avgusta, da imajo rastline dovolj časa in se morajo do zime dovolj opomoči. Zgodnji krompir, ki mu sledi plitka brazda je dober pedsadež za to. Spomladansko setev ne bomo izvršili pred sredo maja. Večina semen preje ne more vzkaliti, ker ne najdejo v zemlji za kalitev potrebne toplote. Če pa travna semena leže predolgo v zemlji, začnejo gniti.

Seme mora priti v zemljo čim bolj plitko, sejemo na široko. Večinoma bo zadostovalo, njivo po setvi samo pobranati z lahko brano. Še najbolje se obnese setev z roko. Če bi bila zaradi majhne količine semena enakomerna posetev težka, zmešamo seme z vlažnim peskom. Ker je travno semenje izredno lahko, sejemo le ob mirnem, nevetrovnem vremenu. V jara žita sejemo šele po vzkalitvi žito, ko so ta že za ped visoka. Ključa travna semena so dobra ptičja pičla, zato moramo biti oprezní. V travni mešanici naj bodo zastopane nizke in visoke trave kakor tudi detelje. Predno se odločimo za nabavo semen travnih mešanic, je najbolje, da se posvetujemo s strokovnjakom ali z izkušenim poljedelcem.

Novemu posevku moramo tudi izdatno gnojiti. Zlasti če zemlja ne vsebuje večjih rezerv najvažnejših hranilnih snovi, moramo toliko pognojiti, da napravimo v zemlji nekaj rezerve. Kakor smo že omenili, je s hlevskim gnojem najbolje pognojiti že pedsadežu. Kadar to ni bilo izvedljivo, gnojimo s hlevskim gnojem naknadno na rušo, in sicer večkrat v manjših obrokkih. Od umetnih gnojil so važna predvsem fosforna in kalijeva.

Ustroj čebelje družine

Ponavadi se kmečki ljudje bojijo učenega besednega modrovanja in ga ne odobravajo. So bolj ukrojeni na tisto, kar vidiš, potiplješ ali pokusiš. Zato jim pa tudi ne diši teoretično razpravljanje o posameznih gospodarskih panogah; oni dajo nekaj le na praktično znanje in spretnost.

Tako mišljenje se dobro ujema z značajem kmečkega človeka. Vendar ni povsem pravilno. O tem nas bodo nemara mogla prepričati razmišljanja o ustroju čebelje družine, ki jih bomo v nekaj člankih objavili v našem listu. Upamo, da jih bodo radi brali čebelarji — pa tudi oni, ki imajo pri čebelah rad samo med. Pravim, bomo v preprosti besedah sproti kazali, kako se teorija koristno uporablja v praktičnih opravilih, in kako je zavoljo tega potrebna. Drugi se bodo pa pri nas učili resnice, da je za vsako kmetijsko stroko treba nekaj znanja iz knjige, če hoče človek prav delati in od svojega truda imeti dobiček.

To veste vsi, da čebela živi zmeraj v skupnosti — v družini. Sama sebi prepričana sploh ne more obstati in hitro umrje. Je tedaj v najboljšem pomenu besede socialno ali družabno bitje. V tem oziru ji je človek skoraj podoben. Mnogi opazovalci čebeljega življenja v družini so zelo zanimivo in poučno primerjali ureditev življenja v čebelji družini z družabno ureditvijo človeške družbe. Videli bomo, da je res marsikaj za človeka poučnega ne samo v strokovnem, marveč tudi v socialnem in npravnem oziru. Živalca se ravna po nagonu, ki ji ga je Stvarnik vcepil. Nič ga ne spreminja in maliči. Zato se pa tudi pri nji vse tako čudovito lepo sklada in ujema. Ljudje pa dane nam božje postave po svoje prikrivajo in izkrivljamo. Zato gre pa marsikaj narobe...

Čebelje družine sestavljajo trije zastopniki: matica, čebele-delavke in trojte. To tudi vsi vemo. Kaj je pa vsakega izmed teh treh življenskih nalog, kako se nanjo pripravi in kako jo izvršuje, je manj znano. Pa je čebelarju vendar to vedeti treba, ker je vsak njegov poseg v panj obenem poseg v življenjski razvoj čebelje družine in posameznih članov te družine. Pravilno poseganje čebelam koristi, napačno jim škoduje. Da bomo vsako opravilo v čebelnjaku prav izvršili, moramo poznati življenje čebelje družine. Zato naše preučevanje teh reči ne bo odveč. Prihodnjč si bomo ogledali matico in njene naloge. Dr. L. P.

Ženski kotiček

Kakšne nas hočejo imeti

Mnogo manj solza, razočaranj, razdrtih zarok in ločitev zakonov bi bilo na svetu, če bi se ženske globlje zavedale svoje vzvišene naloge. Toliko se govori, da je ženska šibkejša od moškega, telesno in duševno in da nikdar ne doseže v poklicu tiste sposobnosti, kot jo ima on. Res je tol Vsa gesla o ženski enakopravnosti tega ne bodo mogla nikdar spremeniti. Kajti le norec bi zahteval od ženske, da vrši iste naloge in isto delo, kakor moški. To bi bilo proti naravi, ki je žensko ustvarila slabotnejšo ter proti življenjskemu zakonu, ki je odmeril ženski drug prostor na svetu. Čemu tudi naj bi bila ženska prav tako zmogljiva v poklicu, kakor moški? Mož mora imeti poklic, mora skrbeti za družino, iti mora v svet, se politično udejstvovati, delovati za narod in domovino in ju v danem slučaju tudi braniti.

Ali naj žena stori isto? Nikakor ne! Vendar pa tudi ona ne sme stati ob strani, temveč mu mora biti res to, za kar jo je postavil božji in naravni zakon: družica.

Pravijo, da naj se žena ne vtika v moževe poslovne stvari. Izkušnja pa nas uči, da dva človeka vedno več vesta kakor en sam. Tudi žena lahko včasih kaj svetuje ali najde izhod iz zapreke. Če pogledamo nazaj v zgodovino, lahko opazimo, da so mnogi slavni možje bili tudi srečno poročeni. V mnogih slučajih je šele ženska povzročila pri njih vzpon, ki jih je privedel do neminljive slave.

Pri tem pa seveda ne trdim, da je morda žena dajala kakšnemu odličnemu diplomatu

nasvetov v zapletenih političnih zadevah, pomagala znanstveniku pri njegovih preizkusih, ali glasbeniku pri skladatvah. Ne, ker je marsikateri velik mislec imel ženo, ki ga po duhu nikdar ni dosegla. Toda življenje zahteva od ženske še več. Dajati mora možu veselje do dela in do življenja sploh, ki je morda dobilo zanj pravo vsebino šele, ko je spoznal njo.

Ko se srečata dva mlada človeka in spoznata, da njuni srca harmonirata, tedaj se samo nebo smehlja in blagoslovlja mlado srečo. Ni je sile, ki bi ju mogla ločiti za vedno, pa čeprav ju kruta usoda včasih loči za nekaj časa. Saj svet je majhen a ljubezen je neizmerna; ta se ne ustraši ne morja ne meja. Močna sta, vse zapreke, ki jima jih usoda pošilja na pot, premagata. Moški prične delati s podvojeno močjo in tako doseže tisto raven, kamor bi sam nikoli ne prišel. Zakaj? Zato ker je srečen, ker ve da ima njegovo delo tudi smisel. Ljubezen mu daje tisto dinamično silo, s katero je vsaki nalogi kos.

Če bi kdo menil, da pretiravam naj primerja samo srečno poročenega moža in samca. Dokler je mož-samec še mlad, je vse v redu; igra se z ženskami in norčuje ter uživa v namišljeni sreči. Toda leta minevajo, nenadoma, ko mu že pričinja cveteti ob sencih, tedaj začuti, da je osamljen. Sorodniki in prijatelji, s katerimi se je nekoč radikal, so ga že davno zapustili. Nikjer ni nikogar, s komer bi lahko napravil izlet v zlatem poletju, nikdo mu ne skrajša pustih

deževnih dni, nikogar ni ob dolgih zimskih večerih, s komur bi lahko prijetno kramljal ter popil skodelico vročega čaja.

Najhušje pa je spoznanje, da je šlo življenje mimo in ga oropalo za mnogo lepega. Nikdar ni okusal ponosa srečnega očeta, nikdar ni nikogar osrečil. To spoznanje je zelo trpko, kajti slajše je osrečevati, kakor srečo uživati sam. Hudo je življenje stare device, a mnogo hujši je položaj samca. Nihče ga ne ljubi, nikdo ne spoštuje, nikjer nima ugleda ne vpliva.

A mož, kateremu je usoda naklonila prijetno družico? Koliko sreče mu daje en sam sprehod ob nedeljah dopoldne, ko obleče sveže vonjajoče perilo in zlikano obleko ter se napoti ven z otroci, medtem ko ženka kuha okusno kosilo. Kako je ponosen ob pogledu na svoje cvetoče otroke, saj ve, da njegovo ime ne bo prešlo, tudi ko ga bodo že zagrebli v zemljo. In ponos igra pri moškem včasih večjo vlogo kakor ljubezen sama...

Ženske kaj rade udrihajo čez moške, toda boljše bi bilo, če bi jih skušale razumevati. Mož si ne dovoljuje, da bi ga ženska vodila na vajetih. Katera to zamišlja, je morda zgrešila za vse življenje. Možu svetovati, mu pomagati v vseh težavah, ga dvigati iznad sive vsakdanjosti v tajinstveno kraljestvo ljubezni, to naj bo cilj dekleta in žene, a vajeti naj prepusti njemu. Plemenit je občutek za moža, da je branitelj in voditelj svoje žene, a ona je srečna kakor kraljica, če ima močno zaslombo.

Ne puščaj moža samega, kadar narava kliče ven, kadar je mnogo lepih prireditveb ob večerih. Za njega, kakor tudi zate bo prijetna sprememba, če se sprostita vsakdanjih skrbi. Ne izgovarjaj se, da nimaš časa. Žena, ki za moža nima časa, sploh ni prava ženska. Možu po postalo dolgočas ob tvoji strani, šel bo sam ven, takrat pa boš zastoj godrnjala nad njim. Med vama se bo pojavila nevarna senca, ki bo ogrožala zakon. Kadar mož pride utrujen z dela, ga ne pričakuj s kislim obrazom, nepočesana in v zamazani delovni obleki. Ti ne veš, kako bo vplivalo nanj, če ga boš ljubeznjivo spre-

jela, potem ko se je morda vse dopoldne trudil z delom, jezil nad uslužbenci ali mu je stalno brnel telefon na ušesa.

Cvetje na mizo in prijazen pogled možu ali zaročencu! To so vse malenkosti, ki pa vendar slade življenje, tako opojno in tajinstveno. Žena osrečuj, saj bo njegova sreča izžarevala tudi nate! Sonja.

Česar vsega ne zmore ženska

Ameriški predsednik Lincoln je bil velik mislec, odlični državnik in v vseh pogledih junak v življenju, le svoje žene se je hudo bal. Kot politik je imel pogosto toliko dela, da ni vedel, kje se ga glava drži. Zato je seveda prihajal večkrat pozno domov, kar pa njegovi lepi ženi seveda ni bilo všeč. Ker vse njene pridige niso nič pomagale, mu je slednjič zapretila: „Kadar ne boš ob desetih doma, bom zaklenila vrata, ti pa pojdi kamor hočeš čez noč.“

Toda že prvi večer je prekoračil dovoljenje za celo uro. Prišel je ob enajstih domov, trkal, prosil, pa vse zaman, žena mu ni hotela odpreti. Naposled je zaklical v okno:

„Ženka, veselo novico ti prinašam!“

„Kakšno neki?“

„Izvolili so me za predsednika Zedinjenih držav. Pomisli kakšna čast tudi za tebe.“

Žena pa mu je srdito odvrnila:

„Da nisi dosti prida, sem vedela. Do sedaj si vedno izostajal od doma, toda vsaj pijanec nisi bil. Sedaj pa govori iz tebe vino, pri zdravi pameti bi ne gobeždal takih neumnosti. Zaman čakaš, ne bom ti odprla!“

Novoizvoljeni predsednik je moral prvo noč prespati v hotelu. Sonja.

Kaj je vdovec?

„Vdovec je kaznjenec, ki je svojo kazen že prestal.“

Otroci med seboj.

„Ali veš, da dobimo novega očka?“

„Res, katerega?“

„Tistega gospoda, ki nama nikdar nič ne prinese.“

„Ta bo najin očka? Prav mu je!“

Domace novice

KRČANJE

Ob južnem in jugovzhodnem pobočju Sinje planine, od koder se ti pogled odpre na celo Podjunsko dolino, Peco in Kamniške planine, so posejane slovenske kmetije, ki sestavljajo vas Krčanje. Dolgo že prebiva tod nepokvarjen, katoliški, slovenski rod. Od 6. stoletja — od preseljevanja narodov — orje in izsiljuje iz hribovite zemlje v potu svoje ga obraza svoj vsakdanji kruh Krčanec. Od Atilovih časov prepeva in vriska krščanski pastir po teh brdih, ko stopa za živino in tropom ovc. Od poljedelstva in živinoreje živijo Slovenci tod, kakor njihovi predniki pred 1300 leti.

Nekako v sredi med Grebinjem in Dekšami, ob glavni poti so si že pred več kot 500 leti zgradili lepo gotško cerkev, posvečeno Sv. Martinu. Meseca septembra, lanskega leta, pa se je zganila vsa fara in z združenimi močmi pod skrbnim vodstvom gospoda monsg. dr. Rainerja na novo prebeležila notraščino cerkve in skrbno očistila vse podobe in oltarje, tako da nam je postala hiša božja prijetna in ljuba kot lastni dom. Veliko je bilo truda, veliko je bilo žrtev, zato pa gre hvala vsem, ki so z različnimi sredstvi pomagali, posebno pa g. župniku in obema ključarjema, ki so znali v teh časih obnašati spreten in iznajdljiv način omogočiti obnovitev cerkve.

Zadnjo nedeljo pred božičem pa je dobil tako osamljeni in z delom preoblojeni zvonček v zvoniku svojega novega tovariša in pomočnika. Ves v cvetju in v vencih — pomen krščanskih deklet — med pokanjem tonos krščanskih fantov — se je pičev — veselje krščanskih fantov — se je pridružil staremu zvonu, ki ni bil „mobiliziran“.

Nad vse pa je bil ganljiv praznik za celo našo faro praznik sv. Treh kraljev, ko smo obhajali slovesnost vrnitve fantov in mož iz vojske. Dopoldne je bila zahvalna služba božja z nagovorom domačega g. župnika. Po službi božji pa smo se vsi zbrali okrog groba padlih tovarišev, in počastili njihov spomin z molitvami in pesmi. Opoldne so bili vsi, ki so se srečno vrnili iz vojske, 57 po številu — povabljeni na skupno kosilo v zelo lepo okrašeno in obloženo Mežnarjevo dvorano. Po lepi in dobro uspeli igri, ki je bila nalašč prirejena za povratnike, se je začel vesel del, v katerem so prišle na svoj račun tudi dekleta, saj so one v vojski tudi trpele, čeprav je bilo to trpljenje drugačno kot na fronti. Tako smo to popoldne in večer pozabili na vojne grozote v slajnem domačem razpoloženju med svojimi ženami in dekleti.

Pa tudi v kulturno-narodnem oziru moramo zabeležiti po vojski veliko veselih sprememb in dogodkov.

Prve številke domačega lista „Koroške Kronike“ smo sprejeli s takim veseljem, da se je marsikakšno oko orosilo! Vendar enkrat! Vendar enkrat zopet se smeš ob nedeljskih popoldnevih vsteti za mizo in ob kozarcu mošta prebirati domač slovenski časopis, brez strahu pred gestapovcem ali njihovim podrepanikom. In kakor nalašč za nas kmete je! Vse tudi nudi, od najgloblje razmislijanja o atomski bombi in visoki politiki po svetu in doma pa do umne kokošjereje, od angleških lekcij — kar se posebno nekaterim dečvam dopade — pa do lepe domače slovenske pesmi in povesti.

Na Štefanji dan smo imeli tudi slovensko. Igro „Sv. Trije kralji“. Dvorana pri Goleju je bila obakrat nabito polna gledalcev. Tudi tu smo začutili ne samo lepo vsebino igre, ampak predvsem toplo domačo besedo. Čeprav se igra ne more meriti z drugimi velikimi slovenskimi dramatikami in pisatelji, vendar nas je po svojem pristnem ljudskem mišljenju in izražanju, po svoji nazornosti in drastičnosti vse prevzela in je brez dvoma prizadevanje avtorja in režiserja kakor tudi igralcev vse hvale vredno.

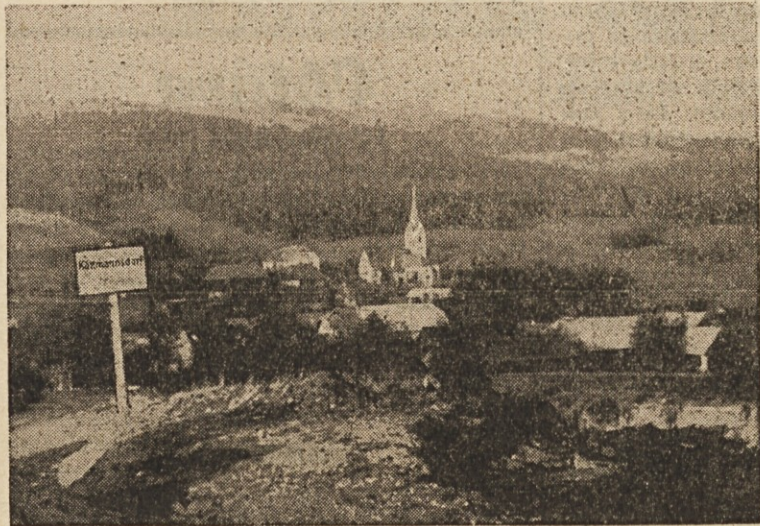
Slovenska domača pesem je zopet zadonela v cerkvi, slovensko pridigo zopet slišimo po sedmih letih.

Edino, kar nas boli je to, da se do danes še ni čula slovenska beseda v šoli od tukajšnjega učiteljstva. In vendar so otroci sami

Slovenci s par izjemami. Tudi vemo, da zna g. nadiučitelj slovensko! Zakon o dvojezičnosti velja tudi pri nas — vsaj tako je oblast določila. In vendar se ne izpolnjuje. Povsod okrog nas se že mesece poučuje slovenščina, samo pri nas ne. Če je učiteljstvo pod nacizmom tako vestno izpolnjevalo vse takratne vladne odredbe in pitalo naše otroke z velikim nemškim nacističnim strupom v

Kotmara vas

V preteklem tednu se Alojz Hribar, mežnar v Kotmari vasi, mudil na Brdeh in se od tod ponoči vračal domov. Na poledeneli cesti v gozdu nad Kotmaro vasjo je spodrsnil in si zlomil nogo tako, da se ni mogel ni-

Pogled na Kotmaro vas

kamor več giniti. Njegovi obupni klici na pomoč dolgo časa niso imeli uspeha, ker so se ljudje, ki so jih slišali, bali priti v bližino, meneč da gre za kak napad od strani tolpa v gozdu. Iz obupnega položaja so ponorečenca rešili šele priklicani orožniki. Hribarja zdaj zdravijo v gosposvetški bolnici. Kotmarčani ga zelo pogrešajo kot svojega izredno marljivega in uspešnega pevodjo in mu želijo, da se čimprej vrne zdrav v njihovo sredo.

Progreb dr. Hansa Bruggerja

V četrtek, dne 10. januarja so odnesli k zadnjem počitku na celovško pokopališče dr. Hansa Bruggerja, bivšega odvetnika in

škodo nam zatiranim Slovincem, zahtevamo, da tudi sedaj tako natančno izpolnjuje odredbe sedanjih oblasti, ki so nam v korist. Dobro bi bilo, da bi oblast, ki je te zakone izdala, tudi včasih kontrolirala, če se njeni zakoni in odredbe izvršujejo ali ne in zakaj se ne izvršujejo!

Prepričani smo, da bo še treba čiščenja med koroškim učiteljstvom, kajti še vedno najdemo učitelje, ki imajo svoje duše namočene s Hitlerjevo nacistično omako. Tudi v tem oziru se bo prej ko slej napravil red, in sicer za vedno!

sina zobozdravnika dr. Ambroza Bruggerja. „Kronika“ se ga spominja, kajti dr. Brugger je bil eden tistih Nemcev, ki niso bili nasprotniki Slovencev. Že kot dijak se je naučil tudi slovenskega jezika. Po dokončanem študiju je otvoril lastno odvetniško prakso ter si je radi svoje izredne marljivosti in

pretnosti pridobil obči sloves. Njegova življenska svežost mu ni dopuščala, da se ne bi tudi politično udeleževal, vendar proti Slovincem ni ničesar storil. Ko je v Avstriji nacizem prevzel vladno, so Bruggerju odvzeli odvetništvo. V vojaško službo ga niso poklicali, ker ga je nacistična stranka smatrala za nezanesljivega. Poslali so ga v službo k upravi v Radomlje na Poljskem. Ko so iz vzhoda prodirali Rusi, nemško je poveljništvo pustilo civilne nameščence na redilu. Tako se je zgodilo, da so morali be-

žati v zadnjem trenutku in je vsak zagrabil le najnujnejše. Dr. Brugger, ki je bil slabotne narave, pa si je naložil pretežko breme, da bi ga mogel nositi do najbližje železniške zveze. Težko breme mu je odrgnilo roko. Sicer je srečno prispel domov v Celovec, toda rana se mu je poslabšala. Prepeljali so ga v bolnico, kjer je umrl za posledicami te rane. Ob grobu žalujeta stari oče, bivši zobozdravnik, ki je že mnogo dobrega storil za siromake v Celovcu, priletna mati in soproga. Otrok dr. Hans Brugger ni imel. Pokojni bi bil lahko igral veliko vlogo v javnem življenju na Koroškem, toda Bog je drugače odločil. Na jpočiva v miru.”

Ten minutes English:

VIII.

1. Imperative — Veleznik.

Be quiet! — Bodite mirni! (Bodi miren!)
Go away! — Pojdite proč! (Pojdi proč!)
Come with me! — Pojdite (pojdi) z menoj!
Look at me! — Poglejte (poglej) me!
Let us go this way! — Pojdimo po tej poti!
Let us cross the road! Pojdimo preko cest!
Take care! — Pazite (pazi)!

2. The Human Body — Človeško telo

arm — roka
back — hrbet
beard — brada
blood — kri
bone — kost
brain — možgani
breast — prsa
cheek — lice
chin — brada (podbradek)
ear — uho
elbow — komolec
eye — oko
face — obraz
finger — prst
fist — pest
foot — noga (stopalo)
forehead — čelo
hair — las
hand — roka

head — glava
heart — srce
knee — koleno
leg — noga
lip — ustnica
lungs — pljuča
mouth — usta
muscle — mišica
moustache — brki
neck — vrat
nerve — živec
nose — nos
shin — golenica (kost)
skin — koža
shoulder — rama
stomach — želodec
temple — sence
thumb — palec
toe — prst (na nogi)
tongue — jezik
tooth — zob
vein — žila

3. Everyday Expressions and Phrases — Vsakdanji izrazi in stavki

Do not mention it! — Prosim! (Dobesedno: Ne omenjaj tega!)
I am sorry — Na žalost! (ali: žal mi je)
I am much obliged to you — Zelo sem Vam hvaležen
It does not matter — Nič ne de.

Bilčovs

Sicer nas malo kdo pozna, a vkljub temu ne bo odveč, če se tudi mi enkrat oglasimo v našem listu. Celo neko predpravo bi si lahko v tem lastili, saj ima naša vas sorazmerno največ naročnikov „Koroške

Kronike“. Kar vprašajte v uredništvu, pa boste videli, koliko nas je.

Kakšnih posebnosti pri nas ni. Vas je kakor izumrla, le visoke skladovalnice drv, ki stoje ob vsaki hiši, in bel dim, ki se dviga iznad streh, vam pove, da še živimo. Vkljub temu, da ni huda zima, je vendar toliko mraza, da smo vsi radi v hišah. Tudi ob nedeljah smo najraje doma. V gostilne ne hodimo, ker ni pijače, pred cerkvijo pa tudi ne zborujemo, čeprav je to stara slovenska navada. Je pač mrzlo.

Kar nas je kmečkih gospodarjev, imamo vsi dovolj dela. Sedaj je treba popravila pri tem vozu, nato je dreba drv, krme za živino

Kje in kako lahko naročiš „Koroško Kroniko“?

Na svojem poštnem uradu, kjer kupiš poštno nakaznico in pošlješ odgovarjajočo naročnino.

in Bog vedi, kaj še vse. Pa vse se prenese, če je le zdravje pri hiši in dobra volja.

Ob nedeljah pa se veselimo na topli peči, kjer prebiramo našo prelubo znanko „Koroško Kroniko“, ki skrbi, da smo tudi o političnih dogodkih pravočasno obveščeni. Najbolje pa je, da pridete enkrat k nam, pa boste videli, kako se imamo in kaj delamo. Do takrat pa na svidenje.

Šmarjeta pri Rožu

Tik pred božičnimi prazniki nas je zapustila naša dolgoletna organist. gd. Trabesingerjeva. Odšla je v Podkarnos k svojemu bratu, gospodu proštu. Vzorno je vodila petje skozi več let v župni cerkvi sv. Marjete. Hvalevredno je, da je izučila tudi naslednjico. Gospodični bodi na tem mestu izrečena najlepša zahvala Šmarjetčanov za vso požrtvovalnost in dobro voljo. Upamo, da se bo tudi na novem mestu s prav tako ljubeznijo posvetila delu za lepo cerkveno petje.

Po večletnem prisilnem molku je za Božič zopet nastopil cerkveni moški zbor. Kljub temu, da je ta neprosto voljen odmor trajal več let in je nekaj pevcev izostalo, smo bili ob zopetnem nastopu prav prijetno presenečeni. Zeleti bi bilo samo to, da bi se zboru, ki ga sestavljajo samo preizkušeni pevci, večinoma še iz šole pokojnega Koglakovga očeta, pridružila tudi mlajša sila. Pevskega naraščaja v Šmarjeti ne manjka, manjka samo dobre volje pri mladini.

Never mind — Nič ne de (stori)
What is the matter? — Kaj je?
I am cold (warm, hot) — Mené zebe (meni je toplo, vroče)
If you please — Če Vam je ljubo (če hočete)
I cannot believe that — Tega ne morem verjeti (doumeti)

Prihranite si tekst za ustmeni pouk angleščine, ki bo v nedeljo ob 20 uri 15 minut v celovškem radiju. Poslušajte dobro, da bo imel vaš pouk res uspeh.

Za pravice delavcev

Vsak človek je dolžan delati

Vsak človek je dolžan delati. Ta postava dela je tako stara, kakor je star človeški rod. Sv. pismo pravi, da je Bog človeka postavil v vrt veselja, da bi ga obdeloval. „Rodita in množita se, in podvrzita si zemljo!“, tako se je glasilo prvo božje povelje Adamu in Evi. Prva postava, ki jo je človek prejel od Boga, je bila torej postava dela in od tega trenutka dalje nihče, ki je delazmožen ni izvzet iz te postave. Z delom svojih rok si mora človek pridobivati zemskih dobrin, ki so mu za ohranitev življenja potrebne.

Podvrzita si zemljo! Zemljo z vsemi njenimi zakladi in sadovi je po prastarih Bog izročil v last in užitek vsem ljudem, zato imamo vsi pravico do teh dobrin. Bog je tako človeku pripravil dovolj veliko in bogato obloženo mizo, da z nje jemlje vsega, kar za življenje potrebuje. Od te naravne mize nikogar ne smemo odriniti ali izključiti.

Človek, ki je obdarjen z razumom in svobodno voljo, pa je lahko dober ali slab gospodar. Tako so v dolgi dobi zgodovine prišli nekateri ali po lastni nemarnosti ali nesreči ob posest naravnih dobrin, drugi so posest ohranili in si jo s poštenim osebnim delom in pridnostjo ohranili in pomnožili, tretji pa so si jo kopicili z ropom, goljufijo, tatvino, skratko s krivico. Tisti, ki so premožnejše izgubili, ga niso izgubili le zase, temveč običajno tudi za svoje potomce. Zlo je napadalno, se naglo širi in veča, zato so tudi krivičniki svoje premoženje večali, število revežev pa je raslo; ob vsem napredku tehnike in strojev, ki so si podvržili ves svet, se število teh revežev ni zmanjšalo, nasprotno je po vsem starem in novem svetu še neizmerno naraslo in njih ječanje in vzdihavanje vplije z zemlje k Bogu. To stanje navadno kratko ugotavljamo s trditvijo, da množina svetnih dobrin ni pravično porazdeljena.

Človek je samo upravitelj svojega premoženja

Pridobitni svet svoje bogastvo tako upravlja, kakor da je nad njim popoln in neodvisen gospodar. Po krščanskem nauku in po krščanskem pojmovanju zasebne lastnine pa tisti, ki posedujejo zemске dobrine, torej premoženje, niso nad njim neodvisni in popolni gospodarji, temveč so le upravitelji od Boga jim zaupanega premoženja, za katerega bodo nekoč Bogu dajali strog obračun. Zato morajo z njim tako razpolagati in gospodariti, da bo v korist vsem — torej družbi — ne pa samo njim. Tem velja gospodova beseda: „Pridobite si prijateljev s krivičnim mamonom, da vas, ko obnemorete, sprejmejo v večna bivališča.“ (L. 16, 9—10). Zanimivo! Gospod imenuje bogastvo krivično, ker je mnogokrat v resnici

krivično pridobljeno in ker je pogosto vir krivic in raznovrstnih grehov.

Naš čas stoji v znamenju krivičnega mamona. Milijonske množice revežev in brezposelnih so priče in tožniki. Vsi ti ljudje, ki so pri življenju po božji volji, imajo zato naravno pravico do življenja in prav zato imajo pa tudi pravico do dela in jela. Rod bogatinov se za to dejstvo ne mení. Delazmožnim in delavoljnim ne da dela, ne kakor da ni dela, ampak ker bi zaposlitev delavnih množic načela ali pa ogrožala njihov dobiček. Nimajo pred očmi koristi obče blaginje, koristi ljudskih množic, ampak le svoj lasten dobiček oziroma kapital.

Pridobitnega sveta se je polastila miselnost, da je bogastvo najvišje dobro, da je kapital popoln in neodvisen vladar sveta, kateremu se mora vse brez pridržka pokoravati. Želja po premoženju ter čim večjem dobičku je postala vera bogatinov, in so postali gluhi in slepi za tožbe in pravice revežev ter z ljubosumjem zro na vsakega in na vse, ki terja pravico. Toda pravica do dela in zaslužka spada med osnovne naravne človečanske pravice, katerih človek človeku ne more ne omejevati, niti mu jih odrekati. Zanimanje ali teptanje teh pravic ne ostane brez kazni.

Ponavljajoče se gospodarske krize in z njimi združena množestvena brezposelnost so v glavnem posledica kapitalističnega gospodarskega sestava. Človeška družba v boboče podobnih družabnih krivic ne sme ne dopustiti, še manj jih prenašati. Zato moramo pri obnovi gospodarskega in pri prenovi družabnega reda paziti, da ne zaidemo v stare grehe, zmote in krivice, v star gospodarski sestav pod novim imenom. Ta nevarnost je namreč prav resna in zelo velika. Zato gospodarske obnove in družabne prenovne ne smemo gledati in voditi le z gospodarskega in zgolj človečanskega stališča, temveč tudi in najprej s krščanskega stališča

Dalje prihodajti.

Slovesnost vojakom, ki so se vrnili iz vojske

Na Štefanovo, 26. decembra 1945., je bila tukaj v naši dravski župniji pri „Krajcirtu“ slovesnost, kakršne naša župnija še ni doživela. Že popoldne so prihajali ljudje iz vseh sosednjih vasi. Nabralo se jih je veliko, da vseh osem sob te gostilne ni mogla vseh sprejeti. In trajala je ta slovesnost do treh zjutraj.

Posvečena je bila osemdesetim vojakom naše župnije, ki so se srečno vrnili iz vseh front te strašne vojne, ki je trajala šest let. Ni se jih pa vrnilo še petnajst, a padlo jih je štirinajst!

Ze tri dni preje so morale ženske pripravljati jed in pijačo, posodo, mize in stole za pojedino tem našim vojakom. Olepšale so tudi obe sobi, ki so bile pripravljene za fante vrnilce, z vencí in cveticami.

Prišli pa so na to slovesnost tudi godbeniki iz Podravelj in so godli v veliki dvorani do treh zjutraj.

Zvečer se je začela lepo in bogato pripravljena pojedina za naše vrnilce iz vojne. Pozdravil jih je najprej naš novi gospod Jost. Med pojedino je prepeval pevski zbor iz Dobrolj ob Baškem jezeru lepe domače pesmi. Domači gospod župnik Hans Maierhofer pa je potem deklamiral verze, ki jih je za to slovesnost složil:

Pozdravljeni! Ste se vrnili iz strašne vojske, kjer ste bili v smrtni grozi vsaki dan! Vesel večer je zdaj Vam dan!

Izgoni iz Jugoslavije

Dne 12. januarja je prispel v Področje transport s 148 izgnanci. Gre za ljudi iz Spod. Štajerske in Kranjske, ki so bili izgnani iz Jugoslavije. V Področji jih je prevzela avstrijska železniška policija kot avstrijske državljane po predhodni kontroli v Jesenih; poslani so bili potem v neko zbiralo taborišče pri Labudu.

Naslednji dan 13. januarja so jugoslovanske oblasti zopet izgnale približno 40 oseb preko Jezerskega v Avstrijo. Izgnanci so bili poslani v taborišče Leifling.

Objava

Vajeniški izpiti 1946

„V soboto, 19. januarja 1946 se bo vršila ob 15 uri v prostorih trgovske zbornice za obrt in industrijo v Celovcu, Radetzky cesta št. 2, I. nadstropje, vrata 26, ustanovna seja deželne zveze prevoznikov na Koroškem.“

Pozivamo vse prevoznike z avtomobili in konji, da se udeležijo te seje v čim večjem številu.

Zbornica za trgovino obrt in industrijo v Celovcu.

Prevozniki pozor!

V doglednem času bodo zopet zaključni izpiti vajencev za trgovino, obrt in industrijo. Vsi, ki so vpisani v seznam vajencev zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Celovcu — moški in ženske, katerih pogodbeni učna doba je potekla z 31. decembrom 1945, se morajo prijaviti najkasneje do 10. februarja t. l. k izpitu.

Isto velja tudi za vse učence, ki so končali učno dobo do 31. 12. 1945.

O dopustitvi k izpitu odloča v vsakem poedinem slučaju izpitni urad.

Predpisani formularji za izpitne prijave se dobe pri zbornici za trgovino, obrt in industrijo, Celovec Radetzky cesta 2.

NAŠA POŠTA

Uredništvo „Koroške Kronike“!

Prosil Vas bi, ako Vam bi bilo mogoče izdajati en slovenski dnevnik; sedaj imamo tednik in zelo radi bi mi zvesti čitatelji slovenskega berila in zavedni Koroški Slovenci kaj več slovenskega berila — da bi nam vsak dan pošiljali časopis in novice. Mi moramo biti na koroški slovenski zemlji svoj gospod, da nas ne bo tujec tlačil ob steno, kakor nam pove zgodovina prejšnjih stoletij in današnje dobe. Koliko so Nemci storili za ponemčevanje, mi pa še slovenskega dnevnika ne bi imeli.

Mislím, da nam bo Koroškim Slovencem tudi Angleška vojaška vlada vse to dovolila, zakaj papirja je menda dovolj, ker je drugih časopisov polno. Saj smo mi tudi narod in govorimo svoj jezik. Prosili bi tudi, da nam bi kaj več pisali o naših bratih in sestrah v Jugoslaviji.

Še nekaj o „Kroniki“. Veliko imate truda z urejevanjem lista, veliko se je tudi izboljšalo in mi smo vam za to zelo hvaležni. Nemške novele, legende, romane in članke prepusite rajši nemškimi časopisom. Saj je dovolj novel, legend, romanov in člankov iz našega življenja in naroda. Zavedati se moramo našega narodnega prebujenja! Sedaj ni več nacizma! L. S.

Spoštovani gospod uredniki!

Prosim, če bi priobčili v našem tako težko pričakovanem tedniku „Koroška Kronika“ sledeče moje vrstice: Slovenci na Koroškem smo Vam zelo hvaležni za trud, ki ga imate z urejevanjem in izdajanjem tega lista, vendar bi Vas prosili, da bi nam izpolnili še eno željo — da bi namreč izdajali še en dnevnik v slovensčini. Kako zelo bi Vam bili hvaležni za ta trud, da bi imeli tudi mi Koroški Slovenci svoj dnevnik. Nemških je dovolj, a slovenskega pa na žalost ni. Upam, da se bo tradicija slovenskega tiska nadaljevala. Mi se moramo zavedati naših velikih moči: Franceta Prešerna, Antona Martina Slomška in drugih, koliko so storili za naš narod. Saj so se tudi na Koroškem rodili veliki možje. Janez, L. r.

Zahvaljujemo se našim bralcem za vsodobne dopise in smo veseli, da se nam je posrečilo — kot se zdi — list izboljšati.

Kar zadeva vaše želje po izdajanju dnevnika, moramo povdariti, da se trudimo obdržati naš list na visoki ravni. Predno bi mislili na to, da bi izhajal naš list pogostejše, moramo biti prepričani, da je naš sedanji list res v redu. O tem pa sedaj sami še nismo prepričani.

Glede nadaljevanja slovenskih publikacij naj bodo naši bralci prepričani, da so nam njihove želje dobro znane, in da jim bomo skušali tudi ugoditi, četudi le v manjšem obsegu, kot pač odgovarja sedanjim težkim časom.

Roman:

KRIŽ NA GORI

Ljubezenska zgodba

IVAN CANKAR

„Da bi zdajle deževalo, ne šel bi več koraka naprej. Tako malo je poguma v meni, da bi mi zastavila pot ena sama kaplja dežja.“

„Pa je še dolga pot, Mate, ne smeš biti slaboten, ne sme te biti strah. Kaj se ne spominjaš, kako si govoril včasih?“

„Ne vem — tako mi je, kakor da bi se bil od takrat zelo postaral. Ali pa je zato, ker se poslavljam od tebe. Upanje neče v srce.“

„Saj se ne poslavljaj za zmerom, in ko bi se poslavljaj za zmerom, ne bi te pustila strani, Mate! Vrneš se in tedaj bo veliko veselje.“

„Mislil sem prej in ko sem tako mislil, je bilo vse lepo in jasno, kakor na dlani. Vsa prihodnost je bila že ustvarjena, samo poseči bi bilo treba. Zdaj sem posegel in kje je prihodnost? Megla je pred mano in strah me je.“

„Bodi vesel, pa bo lepa tudi pot pred tabo. Ko te vidim tako žalostnega, je težko tudi meni.“

Vrh hriba sta počivala. Kakor dolge bele halje, po grmovju, po smrekah razobešene, so se zibali v globeli ostanki megle. Celo do vasi so že segali žarki pomladanskega jutra in svetilo se je jabolko na zvoniku.

„Kaj je to tisti kraj, ki sem ga sovražil? Lep kraj je.“

Mate je stal in je strmel navzdol, na čelu se mu je napravila globoka guba.

„Veliko sem preživel prijaznega tu doli; spominjam se šele zdaj, ko je minulo zdavnaj in se več ne povrne... Tam glej je naša hiša; sveti se, kakor da je bila snoči pobeljena. Kaj je ne vidiš — ali ne stoji nekdo na pragu?“

„Nikogar ni.“

„Pa se mi je zdelo, da je stala ženska na pragu, ženska z belim predpasnikom...“

„Ali se nisi nič poslovil?“

Srečal sem mater v veži, pa se ni ozrla in tako sem molčal tudi jaz. Rad bi se bil poslovil od matere pogledal sem še skozi okno in sem šel dvakrat mimo; pa se ni ozrla... Samo od psa sem se poslovil in spremil me je do kozolca.“

Raztrgal, razpršil se je zadnji kos megle, bele cunje so švignile preko hriba in so se razstopile v soncu. V globeli se je zasvetila bela pot; vila se je iz vasi navzdol in na oni strani spet strmo v hrib.

„Ali poznaš tisto pot, Hanca? Kdo ve, če bova še kdaj hodila tod... o mraku, ko bodo sijale zvezde...“

„Še bolj vesela, Mate — kadar se povrneš... Tam te bom čakala in lepo bodo sijale zvezde.“

„Nič ni upanja v meni; toliko sem imel veselja, pa niti kosca več. Kakor da je prišel nekdo ponoči ter me oropal, ko sme spal — Ne, Hanca, bolje bi bilo, da bi se poslavljala v dežju in blatu. Morda mi je težko, ker je sonce preveč svetlo...“

„Poglej na ono stran, Mate!“

Vsa goreča, v pomladanskem soncu vrisakajoča je ležala pred njima pisana, valovita pokrajina; polje, travniki, holmi, zadaj v megleni daljavi gozdovi, visok, temen zid. Sredi polja in sredi rtov fara, vsa bela in prazniška; daleč preko homov, po vaseh in travnikih se je oziral svetli stolp sv. Lenarta. Mate je gledal in lica so mu rdela. Samo enkrat se je še ozrl proti globeli, široko je zamahnil z roko.

„Zbogom!“

Nato se je okrenil in je stopil hitro, Hanco je prijel za roko.

„Hitiva!“

„Lepo je tam doli, tudi jaz bi šla s teboj.“

„Ne misli, da ostaneš sama. Pridem póte in bolj veselo se bova poslavljala tedaj.“

Hanca mu je pogledala v obraz: lica so mu bila zardela in rdečica je ostala, bila je zmerom žarnejša in ogenj se je bil užgal v obeh.

„Lahko mi je zdaj; ta pokrajina, glej, je v mojem srcu; zasmejala se mi je prijazno, kakor da bi se ti zasmejala, Hanca... Velik je svet in lep; ne more se mi zgoditi drugega, kakor da sem bos in lačen, tega pa sem navajen.“

„Tako bi mislil zmerom, Mate!“

„Da bi tako mislil! Vsa moja nesreča je, da sem velik omahljivec; ne zaupam si, morda zato ne, ker ne zaupam drugim... Eh, in potrla me je mladost, mnogo sem doživel hudega... Kakšna mladost je bila to, Hanca!... No, Bog z njo... drugače bo zdaj! Glej, kako lepo si je solnce, ves gozd je prepleto, ves zrak ga je poln, kakor bela reka lije dol... Hanca, vse bo drugače zdaj!“

Tudi ona je zardela v lica; ruta ji je bila padla za vrat, lasje so se ji igrali na čelu in vesele so bile oči. Mate je iztegnil roko, položil jih na njene rame in jo gledal začuden.

„Kako si lepa, Hanca! Pomisli, nikoli še mi ni prišlo na pamet, da si lepa, in vendar sem te imel rad...“

Nasmehnila se je in vsa kri ji je zaplala v licih, pri srcu pa ji je bilo blago.

„Zdaj šele sem te ugledal, ko se poslavljam — samo zato pač, ker se poslavljam in ker mi bo težko po tebi... Pri globeli je bila danes prvokrat lepa in ne bo nikoli več; samo v mojem srcu bo ostala, kakor je bila danes... Rad bi, Hanca, da bi šla z mano... tako bi bilo z mano vse, kar je bilo lepega in prijaznega v moji mladosti in tam v tih globeli...“

„Vrneš se...“

„Ali daleč je prihodnost...“

Klanec se je izlil v široko belo cesto, na obeh straneh so cvetli kostanji. Ze se je svetil izza vrta beli farovž. Mate se je zamislil in je strnil obrvi.

„No, bilo je!“

Dalje prihodnjiti.